Koduõppijate
Laste lugemise raamat.

Päralt aabitse läbiõppimist.

Eesti emadele abiks ja lastele rõõmuks

koostanud

J. Elken.

Teine trükk.

Tallinnas, 1902.

Trükitud G. Piblaka raamatukaupluse kuluga.

Koduõppijate

Laste lugemise raamat.

Päralt aabitse läbiõppimist.

Piltidega.

Eesti emadele abiks ja lastele rõõmuks

kokkupannud

J. Elken.

Teine trükk.

Tallinnas, 1902.
Trükitud G. Pihlaka raamatukaupluse kuluga.

Дозволено цензурою. — Юрьевъ, 20-го мая 1902 г.

Типографія Августа Бушъ, Ревель.

Fr. R. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riikl.
Raamatukogu

Eessõna.

Koduõppijate laste lugemise õppimist tähele pannes leidsin wäga tarwis olewat, et lastel aabitse raamatu järel oma kohaline lugemise raamat peab olema, mille lugemise tükid laste mõistuse kohased ja äratawad oleksiwad, sellepärast olen kergemaid lugemise tükka ja laulusi, mitme koolimehe järele, meie lastele emakeeles kätte pakkunud, et pisukesed mõistma hakkaksiwad, et emakeele lugemise tükkidel ka tuuma sees on. Ilma mõistuseta sõnade lugemine on laste waimu surmamine, kuna raamat ainult siis lapsele armsaks saab kui ta temast lõbu leiab, s. o. et ta aru saab, mis ta loeb. Rõõmuga nägin ma esimese trüki juures, et mu „Koduõppijate Laste lugemise raamat" lastele ja nende emadele armsaks sõbraks sai, seepärast lisan nüüd mõnepooliste soowide järele, teise trükile aabitse kordamise, rehkendamise tabelid ja mõned muud lugemise tükid kaasa. Raamat saab see läbi kül paksemaks, aga kirjastaja hra G. Pihlaka lahkuse läbi jääb tema hind ikka endiseks. Rehkendamise tabelid panen lugemise tükkide wahele just sellepärast, et nad lugejale mitte korraga, waid ükshaawal ette tuleksiwad. Jutustused, mis mitme laste nimega on tähendatud, saagu ka, kus see wõimalik on, mitmest lastest näitemängu wiisil loetud, see elustab lapsi lugemises. Iga soowi eest raamatukese kohta, mis mulle kas suusõnal ehk kirjateel ammetiwendade, lastekaswatajate j. m. poolt teadustakse, olen tänulik ja saan seda, kui Jumal elu ja terwist annab, järgmises trükis lahkeste tähele panema.

Jumal andku, et sellegi raamatu läbi meie armas emakeel meie lastele armsamaks saab ja jääb. Seda soowib

Raamatukirjutaja.

Porkunis, 9. juulil 1901.

Laps ja raamat.

Raamat, tule ometigi
Hästi minu kõrwa ligi!
Siis ma saan sust warsti näha,
Kas sa wõid mind targaks teha?
Kuulen küll, ei siiski lähe
Sinu sisu mulle pähe.

Raamat, sa ei aja juttu!
Mull on tarkust tarwis ruttu;
Warsti tahan minna kooli,
Mängust suurt ei enam hooli;
Hakan ise õpitööle,
A B D weel kordan üle.

1. Tähestik.

Trüki tähed.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii j
Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr
Ss ſs Tt Uu Ww Ää Õõ
Öö Üü

Kirja tähed.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii
Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp
Rr Ss ſs Tt Uu Ww Ää Õõ
Öö Üü

Ladinakeele trüki tähed.

Aa Bb Dd Ee Gg Hh Ii Jj
Kk Ll Mm Nn Oo Pp Rr Ss
Tt Uu Ww Ää Õõ Öö Üü

2. Üheſilbiliſed ſõnad.

Noor mees, põll ees, muſt kaſs, wõi taſs, külm ilm, üks ſilm, puu nui, ſoe ſai, ſuur ſõnn, hea õnn, kurb mu meel, juus on keel, üks kaks kolm, tuhk ja tolm, ſant ja ſaks, kops ja maks, ſaun on külm, mis nüüd ſaab? kas tead, kus on ſuur nõel? laew käib wee peal, kruus on tee peal, pitk kepp, paks pakk, klaſs, klaas, kraas, kraad, praad, traat, kriips.

3. Kaheſilbiliſed ſõnad.

Su=wel i=ſa nii=tis hei=na met=ſas, wei=ke Wil=lem is=tus kän=nu ot=ſas, pa=ju ok=ſaſt tub=li pil=li te=gi, pu=hus: lii=du=luu=di, lä=bi ſe=gi. E=ma te=gi lõu=neks li=ha koo=ki, a=ga õh=tuks kee=dab ſoo=ja ſöö=ki, hom=me ſaa=me kor=raks koh=wi juu=a, õ=de lu=bas lin=naſt ſai=a tuu=a.

Tal=wel tui=ſud, tor=mid, wi=lud il=mad; tuu=led wal=jud, päe=wad kan=geſt kül=mad, lu=mi ſa=jab na=gu ko=tiſt ma=ha, lap=ſed läh=wad tup=pa lau=a ta=ha. Ju=ku, wõ=ta raa=mat kät=te rut=tu, lo=e mul=le et=te i=luſt jut=tu! Las=ke lap=ſed Mi=nu juur=de tul=la! nei=le ta=han Mi=na ſõb=raks ol=la.

4. Kolmesilbilised sõnad.

Lin=du=de laul=mi=ne ke=na=mal ke=wa=del,
Lil=le=de õits=mi=ne hal=jas=tel aa=sa=del,
Ä=ra=tab i=ni=mest uu=e=le e=lu=le,
Wai=mus=tab kuul=ja=te süs=da=med rõõ=mu=le.
Lap=su=ke si=na=gi ilut=se,
Tae=wa=se J=sa=le e=lut=se!

Waa=ta=me sil=ma=ga pil=w=ede pii=ri=le,
Mõt=le=me si=na=wa tae=was=se kõr=ge=le,
As=tu=me met=sas=se kas=ke=de sa=lus=se,
Kuus=ke=de, män=da=de, lep=pa=de wi=lus=se,
Nä=e=me loo=du=se i=lu=dust,
Tum=ne=me Ju=ma=la ar=mas=tust.

5. Mitmesilbilised sõnad.

Kü=la=rah=was e=la=si=wad õn=ne=li=kult. Lin=nu=ke=sed lõ=bus=ta=si=wad e=la=ni=ku=si lus=ti=lis=te lau=lu=de=ga. Poi=si=ke=sed ja tü=tar=lap=sed õp=pi=si=wad lõo=kes=te=ga lõõ=ri=ta=ma, pää=su=kes=te=ga sä=ris=ta=ma, öö=pi=ku=de=ga wi=lis=ta=ma. Wa=na=ke=sed wäe=ti=ke=sed kuu=la=si=wad kik=kis=kõr=wul lau=lu=lu=gu=si ja mä=les=ta=si=wad i=se=e=nes=te kul=da=kal=list lap=se=põl=we. Ro=hu=ae=da=des kas=wa=si=wad kõik=su=gu=sed wil=ja=kand=jad puud. Ü=le=an=ne=tu=mad poi=si=ke=sed lõh=ku=si=wad lin=nu=pe=sad ära. Lau=lu=lin=nud põ=

ge=ne=ſi=wad, us=ſi=ke=ſed hak=ka=ſi=wad ſi=gi=ne=ma, a=ga kir=ſi=mar=jad, ſuk=ru=õu=nad ja kõik=ſu=gu=ſed puu=wil=jad ka=du=ſi=wad hoo=pis ä=ra.

6. Mitu ſilpi on igas järgmiſes ſõnas? Ütle!

Weike wend lööb tralli. Mina wiskan palli. Karjapoiſs on kiwi otſas. Küti Mihkel kõnnib metſas. Koer haukus. Püſs paukus. Hunt kukkus maha, paju põeſa taha. Kellukene heliſeb. Kuldraha kõliſeb. Meſilane korjab mett. Põrandale tilgub wett. Kui hiir hüppas, ſiis kaſs kargas; wana karu löi trummi, wasta ahju kummi.

Li=naſt te=hak=ſe ſär=ka ja pük=ſa. Lin=naſt tuu=ak=ſe ſaa=paid ja müt=ſa. Ka=na=le an=tak=ſe kae=ru. Saa=pa kan=na=le lüü=ak=ſe nae=lu. Ta=lad on lae all, aga tal=lad ſaa=bast=e all. Pu=ri=ham=bad on tu=ge=wad. Puu=ri=lind on kurb. Tu=ba on ſoe, min=ge tup=pa! Wa=ga lam=mas ſõi ä=ra wa=ka kae=ru ja kaks wak=ka kar=tu=lid. Ho=bu=ſe ka=bi on lõh=ki. Tee ka=pi uks lah=ti, pa=ne raa=mat kap=pi! Wa=la pu=de=lis=ſe pii=ma: Wal=la=wa=nem tah=tis wii=na. Põõ=ſas puh=kab päe=wa=wa=ras; ſir=ge na=gu ſu=ka=war=ras.

7. Söök ja jook.

Il=ma ſöö=ma=ta ſu=reks i=ni=me=ne ä=ra näl=ga ja il=ma joo=ma=ta ſu=reks ta jä=nus=ſe. Söö=giks pruu=gib i=ni=me=ne: tai=me=ſi ja loo=ma=de li=ha, ras=wa ja ſoo=la; aga joo=giks: wett, pii=ma, kal=ja, kohwi ja teed. Köi=ge tar=wi=li=ſem ſöök on leib. Köi=ge pa=rem ja ter=wis=li=ſem jook on pu=has we=ſi.

Head an=ded tu=le=wad Ju=ma=la käeſt.

8. Kaaren ja harakas.

Kir=ju ha=ra=kas hüp=pas puu o=tſas ü=heſt ok=ſaſt tei=ſe ja iſe üh=te=lu=gu lo=bi=ſes; a=ga kaa=ren is=tus ja o=li wait. „Miks ſa wait o=led, ſõb=ra=ke=ne, ja mi=da=gi ei rää=gi?“ üt=les wii=maks ha=ra=kas, „ſa ehk ei u=ſu=gi mis ma ſul=le ju=tus=tan?“ —

„Wä=he küll u=ſun, wa' wa=der,“ was=tas kaa=ren: ſeſt kes nii pal=ju lo=bi=ſeb na=gu ſi=na, ſee tões=te ka pal=ju wa=le=tab.“

9. Kirja wahemärgid.

, **koma** on lühikene kinnipidamiſe märk;
; **komapunkt** ehk **ſemikoolon** pikkem kinnipidamiſe märk;
. **punkt** on lauſe lõpumärk;

: **koolon** juhatuſe märk; juhatab oma järelſeiswaid ſõnu ja asju tähelpanema.

? **küſimiſe** märk, kirjutatakſe küſimiſe lauſe taha; näituſeks: Mis ſa teed? Kus ſa käiſid? j. n. e.

! **õhkamiſe** ehk **hüüdmiſe** märk, kirjutatakſe õhkamiſe, käskimiſe ja hüüdmiſe ſõnade taha, näit.: heida armu! tule ſeie! ära naera!

„ “ **jutumärgid**; nendega tähendatakſe wõeraid ſõnu ja wõeraſt kõnet, mis jutu ſees ette tulewad;

(—) [—] **klamrid**; nende wahele pandakſe mõni ſõna räägitawa asja ſeletuſeks;

— **mõtlemiſe** märk näitab mõtte täienduſt ja muudatuſt;

= **lahutamiſe** märk ehk **poolitaja** näitab kuſt kohalt ſõnad lahutada ehk pooleks teha tulewad;

:,: **kordamiſe** märk näitab misſuguſed ſõnad laulmiſes korrata tulewad;

§ **paragrahw** on lugemiſe tüki ehk jaomärk;

† ehk *) **tähendamiſe** märk käſib käes olewa leheküljе alt otſaſt ſeletuſt waadata;

. . . . . **täpped** näitawad, et lauſes on ütlus pooleli jäänud, mida lugeja iſe peab äramõtlema.

10. Jlus pidu.

Miku ja Mann läkſiwad Annile wõeraks. Nad läkſiwad üheskoos heinamaale ja istuſiwad rohu peale

maha. Anni andis igaühele tüki wõidleiba. Nemad sõiwad ja linnud laulsiwad põõsa otsas. Päraft seda hakkasiwad ka lapsed lindudega ühes laulma. See oli wäga ilus kuulda.

11. Weikesed kiwid.

Wares oli suures jänus. Wett ei olnud kuskilgi saada. Wiimaks leidis ta ühe suure lähkri, kus wesi sees oli. Aga linnu nokk oli lühike ja wesi sügawal. Kuidas nüüd wett kätte saada? Ta kandis palju weikesid kiwa lähkrisse, kuni wesi lähkri suuni tõusis, ja nüüd sai ta juua küll.

Tahad ſa, armas laps, targaks ſaada, ſiis õpi iluſaste lugema. Iga lugemiſe tükk on ſulle, nagu kiwikene wareſele oli.

12. Peedu ja Kusti.

Peedu ütles: „Kusti, anna mulle oma pliiatſit.“ Kusti wastas: „Ega ſee ſinu pliiats ole, osta iſe omale!“ Teine kord ütles Peedu: „Kusti, kas tahad pähkleid?“ Kusti wastas: „Anna ruttu ſiia!“

Seſt ſelgub, et Kusti oli paha poiſs.

13. Waenelaps.

Wali talwine öö oli käes. Taewa tähed ſäraſiwad ja külm plakſutas õues. Kurb waenelaps kõndis linna uulitſal ja palus: „Oh Jumal, mul on külm ja kõht on ka tühi!“ Seda kuulis üks wana eidekene. Ta wiis lapſe oma majaſſe ſooja, andis temale ſüüa ja pani ta ſängi magama. „Kül on hea ſoe,“ ütles laps. Ta ſilmad wajuſiwad kinni ja kui ta uinus, lehwis lahke naeratamine ta huulte ümber.

Jumal ei jäta maha waeſid lapſi.

14. Hea laps.

Külmal talwe ajal lendaſiwad warblaſed õues ja toa akente ümber. Weike Mann wiis neile tihti

wiljaterakesi ja leiwaraasukesi õue peale, ja waatas hea meelega kuda linnukesed neid nokkisiwad. Manni wend ütles temale: „Kasi tuppa, mis sa külmetad!

Ega sina neid kõiki ometigi jõua toita; neid on ju palju!“ Mann wastas: „Ma arwan, et igas peres on lapsed, kes waeste lindude peale halastawad, ja nõnda saawad linnud ikka toidetud sel raskel ajal.“

15. Korratu olek.

Karla oli korratu poiss. Igal hommikul, kui magamast tõusis, hakkas ta oma asju otsima. Üks

ſukk oli tal tooli peal, teine laua all; üks ſaabas ſängi all, teiſt ei olnud toas kuskilgi näha. Nõnda Karlakene hullas ja möllas omi asju otſides ja jäi tihti hiljaks kooli minema.

Igal asjal olgu oma teatud koht.

16. Pea meeles!

Weike Helmi ſai jõulu kingituſeks iluſa nuku. Helmi nimetas nuku omaks tütreks. Ema andis

tema nukule kõik mis tarwis oli. Nõnda oliwad siis nukul selikud, jakid, rätikud, sukad, ka kammid ja harjad.

Kui Helmi juba tähed selgeks sai, andis ta aabitse nukule ja ütles: „Õpi lugema, tütar! See on — A, see on — B. Waata ja pea meeles!“

17. Hundimarjad.

Willem läks metsa ja nägi, et põõsa otsas ilusad marjad oliwad. Ta sõi ühe ära — läks korda. Ta sõi weel mõned teised, aga — äkitselt hakkas pea pööritama ja kõht walutama. Tema jookseb koju ja kaebas emale oma häda. Ema märkas Willemi jutust, et ta kihwtiseid hundimarju oli söönud. Ta andis haigele puu õli ja sooja rööska piima juua. Õnneks oli, et ruttu abi sai. Nõnda peasis Willem raskest haigusest, wõib olla koguni surmast ära.

18. Mõistatused.

1. Hobune tallis, saba räästas. — 2. Must siga läheb lauta ajab punased põrsad laudast wälja. — 3. Neli neitsikest lähewad üle nurme nuttes. — 4. Neli teewad woodit, kaks näitawad tuld ja üks heidab peale. — 5. Pere sööb, laud laulab. — 6. Suine poisike, sadakordne kasukas. — 7. Wana wakk, uus kaas. — 8. Keerleb, weerleb, saab otsa, siis muneb. — 9. Look peal, meri all.

19. Sõda.

Liisi sai seitsme aastaseks. Ema kinkis tale sündimise päewaks pisikese kasti täie raamatuid.

„Nüüd tahan nende seest lugema õppida," ütles Liisi naabri Annile, kellega ta paari päewa eest oli wähe tülitsenud. „Kas tohin sinu juurde tulla neid waatama?" küsis Anni. „Miks mitte," wastas Liisi.

Õhtul tuli Anni Liisi juurde. Nad mõlemad püüdsiwad tähtedest sõnu kokku seada, aga see ei tahtnud hästi korda minna.

Anni läks ära. Liisi pani raamatud ilusasti pisukese riiuli peale, mis tal pisikese kasti peal oli. Õhtul wõttis Liisi ennast riidest lahti, luges õhtupalwe ära ja puges siis oma pisikese woodisse.

Kui ta wähe aega oli maganud, kuulis ta oma pisikese riiuli poolt iseäralist krabinat: Raamatu kaaned läksiwad lahti, kõik kirjatähed hüppasiwad põrandale ja hakkasiwad waljuste waidlema.

„Mina olen kuningas," ütles A, sest mina seisan aabitsas kõige ees otsas."

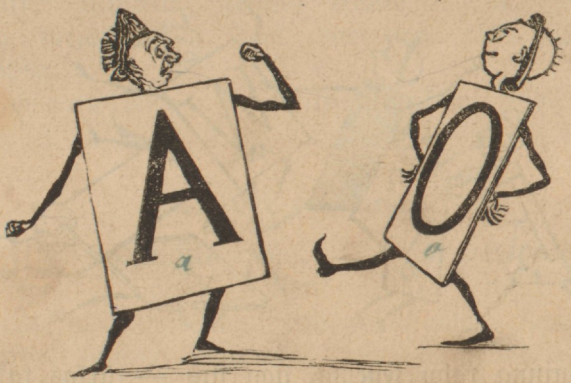

„Kas sa hullu näed!" hüüdis O ägedaste. „Eks te näe, kui paks ja ümmargune mina olen? Mina olen kuningas."

„Ei keegi wõi minust auusam olla," karjus W omalt poolt, „sest mina olen nii hästi ühe, kui ka kahekordne!"

Ja nüüd süttis hirmus wõitlus. Tähed kargasiwad üksteise kallale ja kiskleksiwad nii, et üsna häbi oli waadata. Liisile tuli meelde oma tüli naabri Anniga ja ta nägi nüüd, et tülitsemine wäga inetu on.

N kargas R kallale ja rebis seda ninapidi. W pidi O käest kibeda kõrwalopsu saama, U oli maoli maha

tõugatud ja keegi teine kirjatäht komistas tema peale käpuli. Kauemine ei wõinud Liisi jeesuguſt möllamiſt waadata. Ta hakkas kirjatähti tõrelema, et need wiiſakad ja rahuliſed olekſiwad, ja tahtis nende wa-

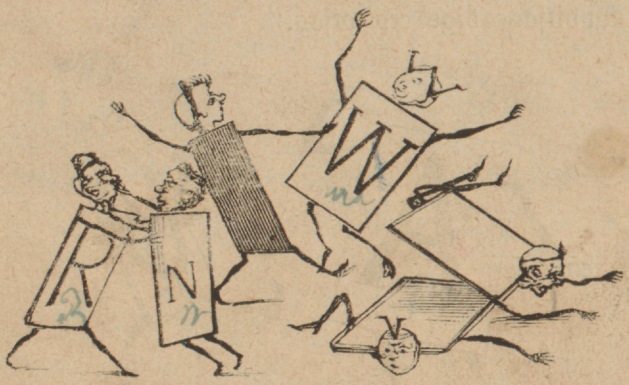

hele minna rahu tegema, aga ſiis — ärkas ta üles. Kõik oli ainult unenägu olnud. Ja ſee oligi hea! Edespidi kui Liisi jälle tülitſeda tahtis, tuli temal meelde, kuda kirjatähed üksteiſe kallal oliwad ja kuda ſee jäle oli waadata.

20. Hommiku laul.

Taewa Iſa, Sinu armu ſüles
Puhkaſin ma rahuga,
Terwiſega tõuſin woodiſt üles;
Tänan ſind nüüd rõõmuga!
Jeeſus, laste ſõber, armuſt aita
Sind ſel päewal teenida ja kiita!
Oma Waimu läbi Sa
Õpeta ja juhata.

J. C.

21. Hommik.

Pimedus lõpeb ära: päike tõuseb üles. Kaste hiilgab põllu ja heinamaa peal. Jõed ja sood auravad. Metselajad ruttavad metsa varjule. Linnud laulavad okkade peal ja kõrgel taeva all. Tänulaul tõuseb taeva poole. Töötegijad ruttavad tööle. Karjatsed kilkavad; kellad, krapid kõlavad ja kari tõttab karjamaale. Igal pool on rõõm ja uus elu näha.

Wanasõna: Hommiku tunnil on kulda suus.

22. Ei ole aega.

Ükskord oli üks poiss. Isa ja ema käskisiwad teda kooli minna. Hommik oli ilus; päike paistis heledaste ja linnud laulsiwad rõõmsaste. Aga poiss ei tahtnud õppida; tema tahtis mängida ja läks põllule.

Põllul lendas mesilane lille õite otsas. Poiss mesilast paluma: „Kulla pai mesilane, mängi natuke minuga!“ Mesilane wastu: „Ei ole aega, tarwis mett ja waha korjata.“ — Poiss läks natuke edasi ja nägi linnukese. „Linnukene, kallikene,“ ütles poiss, „mängi sinagi minuga.“ Linnukene wastu: „Ei mul ole aega mängida. Mul tarwis kõrrekesi ja samblaid koguda, enesele pesa ehitada ja willadega wooderdata.“ — Poiss läks kurwalt edasi, nägi hobuse ja ütles temale: „Tukukene, sukkukene, mängi siis sinagi natuke minuga!“ Hobune wastas: „Mul tarwis põldu künda. Kui põldu ei künta, siis ei saa wilja külwata ja kui wilja ei külwata, siis ei saa süüa.“

Poiſs mõtles — mõtles: „Kõik teewad tööd, kellegil pole aega mängida, näha et ka minagi pean tööd tegema.“ Ja ta läks ruttu kooli.

23. Kaſſile kuljus kaela.

Ükskord oliwad hiired hirmſas hädas. Kaſs pidi nad kõik kinni püüdma ja ära söömа. Hiired tuliwad kokku nõuu pidama. „Mis peame meie nüüd tegema?“ ütles üks wanem hiir, „ſeſt meid kõiki tapetakſe warsti ära.“

„Ma annan teile head nõuu,“ ütles üks noor hiir: „Köidame kaſſile kuljuſe kaela, laſ' ta ſiis tulla. Meil kõigil on teraſed kõrwad. Enne kui kaſs meid näeb, oleme meie juba oma aukudesſe pugenud. Eks ole tõſi?“ „Õige,“ hüüdſiwad kõik hiired üheſt ſuuſt; „aga kes ſeub kaſſile kuljuſe kaela?“ — „Seda tehku noor hiir iſe.“ — „Kas mina?“ ütles ſee, „mina ſeda küll ei tee, ſeſt ma ei tunne kaſſi kawaluſt.“ „Meie ka mitte,“ hüüdſiwad teiſed hiired, „ſeſt meie tunneme kaſſi kawaluſt.“ Kaſs aga käib praegugi weel ilma kuljuſeta.

Wanaſõna: Wanad nõuule, noored teole.

24. Kass.

Kass on maja elajas. Temal on ümmargune pea, weikesed kõrwad, läikiwad silmad, pehmed karwad, pikk saba ja teraswad küüned. Kassid on karwa poolest walged, hallid, mustad ja kirjud. Kass puhas-

tab maja ja põldu hiirtest ja saadab inimestele seega suurt kasu.

Wanasõna: Hea on hiirtel elada, kui kassi pole kodu.

25. Laisk.

„Juku, wõta raamat ja hakka lugema!“ — „Kõht walutab.“ — „Juku, tule sööma! Hea hapu piim.“ — „Kus minu suur lusik?“

Wanasõna: Kui kanad lähwad õrrele, siis laisad lähwad tööle.

26. Miku ja Juku.

Wanaema jäi haigeks ja suri ära. Teda wiidi puusärgis surnuaeda, lasti hauda ja aeti muld peale. Miku ja Juku waatasiwad ka seal juures. Matuselised tuliwad koju. Söömalaud oli juba kaetud ja lastele anti kummalegi tükk kooki. Jukku hakkas äkitselt nutma. „Küll on Jukul hale meel wanaema pärast,“ mõtles Juku ema ja ütles: „Ära nuta, kulla laps! Wanaemal on nüüd hea elu ülewel tähtede juures!“ — „Jah, Mikule anti rohkem kooki, kui mulle!“ wastas rumal Juku ja nuttis edasi.

27. Jüri unenägu.

Weikesel Jüril oli walge puuhobune. Aga et Jüri wähe kade oli, siis ei tohtinud keegi tema puuhobuse ligi tulla, weel wähem selle selga istuda. Küll palusiwad wend Juku ja ka õde Anni, aga — asjata.

Üksкord nägi Jüri, kuidas kassid, Hints ja Mirri, aigutassiwad. Seda nähes tuli Jürilegi uni peale.

Unes näeb ta, kuida Mirri puuhobuse selga kargab ja sellega tuhat nelja oma teed ratsutab. Jüri hüüab hirmuga oma puuhobusele mitu korda „tpruu ja tpruu!" aga asjata. Ta palub Mirrit, et see tema puuhobust ära ei wiiks, aga kõik asjata. Kes teab, kuda lugu oleks läinud, kui Jüri korraga üles poleks ärganud. Otsekohe jookseb ta sängist oma puuhobuse juurde — ja seal see rahulikult nurgas tukkuski.

Sest ajast laseb Jüri ka muid oma walge puuhobusega mängida — kardab, et Mirri selle muidu hoopis ära wiiks. Ja weel muudegi asjade poolest on Jüri selle järele palju paremaks lapseks jäänud.

28. Walelik.

Willem oli õppinud natukene waletama. Ükskord oli tema karjaga küla ligidal metsa ääres. Ta tahtis nalja päraſt inimeſi natuke hirmutada ja hakkas kiſendama: „Hundid tulewad! Tulge appi!“ — Mehed jookſiwad külaſt, kirwed ja malakad käes, et hunta maha lüüa. Näewad — ei hunta kuskilgi. Willem naeris, et pettus oli hästi korda läinud, aga mehed läkſiwad nuriſedes koju tagaſi.

Teiſel päewal hoidis tema jälle karja ſealſamas. Äkitſelt tuliwadki metſaſt kaks hunti. Willem karjus nüüd kõigeſt jõuuſt: „Tulge appi! Hundid tulewad!“ Aga nüüd ei uskunud keegi teda ega tulnud temale appi. Hundid murdſiwad mitu lammaſt ära. Willem istus ja nuttis kibedaste.

Kes kord on waletanud, ſeda ei usta enam ka ſiis, kui ta tõtt räägib.

29. Karjane.

M. Körber.

Ma olen weike karjane,
Mul loodud laulja keel,
Seſt laulan nagu lõuke,
Ja rõõmus minu meel.

Kui waatan taewa ülesſe,
Siis tuleb meelde ſee,
Et ſeal üks hea karjane,
Ma tema talleke.

Sind, kallis taewa karjane
Ma tänan südameſt,
Et hoiad, kaitſed heldeste
Mind oma tallekeſt.

30. Lapſe armastus.

Waene Hans oli kümme aastat wana. Tema tuli ühe jõuka talupoja, Mäe Mardi juurde tööd paluma.

„Hea küll," ütles Mart, „ma wõtan ſind lojuste karja. Kui ſa tubli poiſs oled, ſiis annan ſulle ſuwes kahekſa rubla palka ja süüa ka."

— Ma tahan püüda nii palju kui jõuan, Mäe onu, ütles Hans, aga ma palun, et ſa nii hea olekſid ja igal nädalal mulle mu teenitud palga wäljaannakſid.

„Mikspäraſt nõnda?" küſis Mäe onu.

— Minu iſa on haige ja ei wõi midagi teenida, ütles Hans, ſellepäraſt tahan mina iga laupäewa õhtul oma nädala palga temale anda.

Mäe Mardil oli niiſugune lapſe armastus wanemate wastu, wäga meele päraſt. Ta tegi hea meelega Hanſu palwe järele ja liſas tale weel palkagi juurde.

31. Waeſelapſe laul.

A. Piirikiwi.

Weere looja päewakene!
Kalla alla, kallikene,
Weere looja wete kaudu,
Kalla kaſe ladwa kaudu!
Saada rahu rammetule,
Hinguſt wäſind hingedele!

Wäsinud on wäetikesed,
Nõrkend ära nõdrakesed,
Ei ole waesel warjukesta,
Kehwal keha katekesta!
Kiwi tal külma külle alla,
Mätas märga alla pääda;
Udu tad õrna uinutamas,
Kaste kalliſt kaiſutamas.

32. Noor hiir.

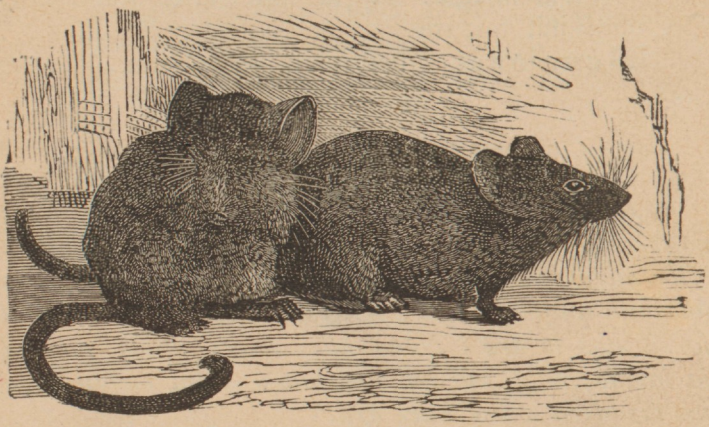

Hiirekene läks õue peale natukene jalutama. Kui ta ema juurde jälle tagaſi tuli, küſis ſee: „Mis ſa, lapſuke, nägid ka õues?“

„O emake, ma nägin kaks elajat; üks oli üsna hirmus, aga teine oli õige armas.“

— Mis nägu nad ſiis ka oliwad? küſis ema.

„Hirmus loom kõndis õue peal, punane hari

peas, kõwer nina, mustad jalad ja saba kõrgel kõweras. Mina läksin temast mööda. Ta ajas omad lõuad pärani laiali ja kisendas nii koledaste, et ma hirmuga ei teadnud kuhu pugeda."

— See oli ju kukk, ütles wana hiir. Tema ei tee kellelegi kurja. Teda ära karda. Aga teine elajas?

„Teine sirutas päikese paistel maas ja sojendas. Walge, ilus kaelakene; hallid, siledad jalakesed; lakkus ise oma walget rinnakest, ja kui mind nägi, liigutas ta aga saba otsakest wähekene."

— Oh sa loll, oh sa loll! ütles wana hiir. See oligi just kass ise.

Wanasõna: Ilus nägu, inetu tegu.

33. Noomija.

Koer surmas jänese ära ja tôi ta ôue peale. Kass nägi seda. Ta hakkas koera kôwaste noomima ja laitma selle kurja töö pärast. Selsamal silmapilgul jooksis üks hiir august wälja. Krapsti, oli kass hiire kallal ja surmas ta ära. Nüüd ütles koer: „Sina noomid ja laidad mind, kui ma ühe jänese kinni püüan, aga ise tapad sa waese hiire ära!"

Kass kostis: „Oh, see on ju weike hiir!"

Wanasôna: Kel wägi, sel wôimus, kel kukkur, sel kohus.

34. Kaalikas.

Taat istutas kaalika. Kaalikas kaswas suureks, ülewäga suureks. Taat hakkas kaalikat maast üles kiskuma. Kisub ja tômbab — ei jäksa wäljatômmata.

Taat kutsub eide appi. Eit wôtab taadist kinni; kisuwed tômbawad — ei jäksa wäljatômmata.

Eit kutsub Jütsi appi. Jüts eidest, eit taadist,

taat kaalikast kinni; kisuwad, tômbawad ja — tômbasiwad kaalika wälja.

Kes oleks wôinud uskuda, et weikesel mehel nii tugew jôud!

35. Kärbes.

Kärbes lendles leiwa kallal,
Kausi ümber kepsu lõi;
Iga pala tema katsus,
Iga sööki ahnelt sõi.

Kärbse seen seal toodi tuppa,
Kärbes kohe katsumas . . .
Aga warsi surma walus
Akna laual uperdas.

J. Tamm.

36. Ploomid.

Ema ostis ploomisi ja tahtis neid päraſt lõunat lastele anda. Weike Kusti ei olnud ialgi ploomisi söönud. Ta katsus neid ühtepuhku ja waheſt ka

nuusutas. Kui kõik inimesed tuast ära läksiwad, pistis Kusti ühe ploomi suhu ja sõi ära. Enne lõunat luges ema ploomid üle — üks on puudu. Ta rääkis seda isale. Päraſt lõunat ütleb isa: „Aga lapsed, kas keegi teiteſt on ühe ploomi ära söönud?“ Kõik ütlesiwad: „Ei ole söönud.“ Kusti läks punaseks nagu wähk ja ütles ka: „Ei mina ei ole söönud.“ Nüüd ütles isa: „Et keegi teiteſt ploomi ära sõi, see ei ole kül hea; pahem aſi on aga see, et ploomi sees on seemne terake. Kes neid ei oska süüa, ja neelab ploomiga ühes seemne terakese alla, see sureb ühe päewa päraſt ära. Seda ma kardan.“ Kusti kahwatas ära ja ütles: „Ei midagi, ma wiskasin seemne toa aknaſt wälja. Kõik hakkasiwad naerma, aga Kusti hakkas nutma.

Wanasõna: Wale jalad lühikesed.

37. Õhtu päike.

J. W. Jannsen.

Kuldne õhtu päike,
Ilus oled sa!
Ikka röömustad mu meele,
Kui sind näen ma.
Nii kui puhtaſt kullaſt
Hiilgab sinu kuub,
Ja ma waene olen mullaſt
Ülesehitud.

Päike, nüüd sa hiilgad,
Päraſt hiilgan ma;
Kui sa oma ilu jätad,
Siis saan ilu ma!
Päike, sinu Looja
On mu Looja ka,
Ja weel enam: minu Peaſtja —
Õnnistegija.

38. Toonekurg.

Ühes külas sündis tulekahi. Palju elumajasid põlesiwad juba ära. Ühe katuse peal oli toonekure pesa. Tuli hakkas ka selle katuse külge. Toonekurg püüdis oma poegi, kes weel lennata ei jäksanud, tulesurmast peasta. Ta tahtis neid ära wiia, aga nad oliwad tema jõuu kohta liig rasked.

Tuleleek tuli ikka ligemale ja ligemale, kuni pesa juurde. Toonekurg nägi, et ta oma armsaid milgi wiisil enam peasta ei wõinud. Ta lendas põlewa pesa peale, kattis omad pojad tiibadega kinni ja põles nendega ühes tuhaks.

Kas ema südant tunned sa?
Nii õrn, nii kindel, muutmata;
Ta sinu rõõmust rõõmu näeb,
Su õnnetusest osa saab.

Fr. J. Kreutzwaldi
nim. ENSV Riiklik
Raamatukogu

39. Talupoeg ja karu.

Talupoeg ja karu tegiwad kahekesi sõbrust ja hakkasiwad üheskoos külwama. Karu ütles: „Pealsed mulle, juured sulle.“ „Olgu peale!“ wastas talupoeg ja külwas nairid maha. Nairid kaswasiwad wäga ilusad. Sügisel mees wõttis juured ja andis pealsed karule. Karu nurises kül, aga teha ei olnud midagi, sest „kaup on kaup.“

Teisel aastal ütleb karu mehele: „Hakkame jälle üheskoos külwama, aga nüüd juured mulle ja pealsed sulle!“ „Sündigu sinu tahtmine!“ ütles talupoeg rahulikult, ja külwas nisud maha. Nisu kaswas kui pilliroog. Mees wõttis pealsed omale, juured jäiwad Pätsule.

Aga sest ajast lõppes mehe ja karu sõbrus ära.

Wanasõna: Kül sõber sõbra naha koorib.

40. Karu ja mesilased.

K. Malm.

Kuuramaal üks maias karu,
Kellel polnud peas aru,
Leidis ühe linnupuu;
Warsti jookšis wett ta suu.

Ähwardama linnukesi:
„Andke aga kätte mesi!
Ega teie, tühjad, ka
Mulle seda keelda saa!“

Linnud wastu: „Sina risu
Seisa rahul! Ära kisu!“
Aga karu wägisse
Juba ronib ülesse.

Nüüd üks nõelamine hakkas,
Karul lugu hoopis lakas;
Wana maias mesirott
Kukkus puust kui jahukott.

Ruttu jooksis ära karu,
Mesilased nagu maru
Pühiwad ta järele,
Andwad walu õiete.

Karu wingus, karu hulgus,
Otsas oli kõik ta julgus,
Nutab ikka: „jor, jor, jor,"
Linnud naerwad: „sir ja sor."

Hüüdwad: „Wõta lõpetuseks
Head nõuu õpetuseks:
Kardad naha walu sa,
Jäta muud siis rahu ka!"

41. Oraw ja hunt.

Oraw hüppas ja mängis puu otsas. Hunt magas puu all. Oraw kukkus kogemata otsekohe hundi peale. Hunt äimas orawa kinni ja tahtis teda ära süüa. Oraw paluma: „Armuline herra, lase mind lahti! See juhtus kogemata, et ma su peale kukkusin." — Hunt ütles: „Hea küll, ma lasen sind lahti, aga sa pead mulle

ütlema: Kust see tuleb, et teie, orawad, alati nii rôômsad olete? Teie, seal ülewel, ühtepuhku mängite ja hüppate, aga minul on alati igaw.“ Oraw ütles: „Lase ma lähen enne puu otsa, siis kohe ütlen, aga muidu kardan ma sind.“

Hunt laskis orawa minema. Oraw jooksis rutuga puu otsa ja ütles siis: „Sul on sellepärast igaw, et sa kuri oled; Kurjus pôleb sinu südames. Aga meie oleme rôômsad sellepärast, et meie head oleme ja kellelegi kurja ei tee.“

Wanasôna: Hea sôna wôidab wôera wäe.

42. Mikspäraſt hunti pekſetakſe.

A. Piirikiwi.

Hunt ſõi ära utekeſe,
Suſi tappis tallekeſe,
Karjatſed kodu kaebaſid,
Küţidele teataſid.

Kütid wõtſid külarahwa,
Talitaſid talurahwa,
Püüdſid kinni kirjeſe,
Aaſid halliwati wõrku.

Oh ſeda häda härja ſuuru,
Walu walaskala ſuuru:
Hunt ſai uiſa päiſa pekſa,
Suſi pooleli ſurmatud!

Hunt ſiis hädas hulumaie,
Suſi ſuuda pruukimaie:
„Pererahwas, miks pekſate?
Talurahwas, miks tapate?

Pekſate ilma põhjata,
Kolgite ülekohtuſelt:
Ega ſuſil ſeſt pole ſüüdi,
Hundil waeſel wastutamiſt.

Et ta kaſuk halli karwa,
Wammus kuiwa kulu karwa:
Looja ſeda nõnda loonud —
Jätke mu wammus waluta!“

Külarahwas küllalt mõistis,
Talurahwas tark ſai aru,
Andis walu weel waljumalt,
Kolkis hunti koledamaſt:

„Kaſukas pole karja murdnud,
Wammus tapnud tallekeſe:
Hunt ſaab uhtu ute päraſt,
Suſi (ſaab) tappa talle päraſt!“

43. Kokkuarwamise tabel ehk üks ja üks.

Selgeks õppida.

1 ja 1 on 2	4 + 1 = 5	7 + 1 = 8
1 + 2 = 3	4 + 2 = 6	7 + 2 = 9
1 + 3 = 4	4 + 3 = 7	7 + 3 = 10
1 + 4 = 5	4 + 4 = 8	7 + 4 = 11
1 + 5 = 6	4 + 5 = 9	7 + 5 = 12
1 + 6 = 7	4 + 6 = 10	7 + 6 = 13
1 + 7 = 8	4 + 7 = 11	7 + 7 = 14
1 + 8 = 9	4 + 8 = 12	7 + 8 = 15
1 + 9 = 10	4 + 9 = 13	7 + 9 = 16
1 + 10 = 11	4 + 10 = 14	7 + 10 = 17
2 + 1 = 3	5 + 1 = 6	8 + 1 = 9
2 + 2 = 4	5 + 2 = 7	8 + 2 = 10
2 + 3 = 5	5 + 3 = 8	8 + 3 = 11
2 + 4 = 6	5 + 4 = 9	8 + 4 = 12
2 + 5 = 7	5 + 5 = 10	8 + 5 = 13
2 + 6 = 8	5 + 6 = 11	8 + 6 = 14
2 + 7 = 9	5 + 7 = 12	8 + 7 = 15
2 + 8 = 10	5 + 8 = 13	8 + 8 = 16
2 + 9 = 11	5 + 9 = 14	8 + 9 = 17
2 + 10 = 12	5 + 10 = 15	8 + 10 = 18
3 + 1 = 4	6 + 1 = 7	9 + 1 = 10
3 + 2 = 5	6 + 2 = 8	9 + 2 = 11
3 + 3 = 6	6 + 3 = 9	9 + 3 = 12
3 + 4 = 7	6 + 4 = 10	9 + 4 = 13
3 + 5 = 8	6 + 5 = 11	9 + 5 = 14
3 + 6 = 9	6 + 6 = 12	9 + 6 = 15
3 + 7 = 10	6 + 7 = 13	9 + 7 = 16
3 + 8 = 11	6 + 8 = 14	9 + 8 = 17
3 + 9 = 12	6 + 9 = 15	9 + 9 = 18
3 + 10 = 13	6 + 10 = 16	9 + 10 = 19
10 + 1 = 11	10 + 4 = 14	10 + 7 = 17
10 + 2 = 12	10 + 5 = 15	10 + 8 = 18
10 + 3 = 13	10 + 6 = 16	10 + 9 = 19
	10 + 10 = 20	

44. Haljal oksal.

Priidu oli kergemeelne ja paha poiss. Tema ei hoolinud õpetusest, ega täitnud hea meelega wanemate käsku. Ta naeriski selle üle kui teda hea poole juhatati.

Ühel päewal läks ta oma õe Almaga rohuaeda. Alma peenra peal kaswasiwad ilusad lilled. Priidu peenar oli harimata ja täis umbrohtu.

„Kuule wend!“ ütles Alma. „Sinu lille peenar ja ka muud asjad on kõik korratumad ja lohakile. Pane tähele, see läheb töeks, mis ema ütleb: „Sina sedawiisi omas elus ialgi halja oksale ei saa.“

Priidu naeris, ronis suure pirnipuu otsa ja karjus: „Alma, waata ometi! Eks mina ole juba haljal oksal!“

Praks! — Oks läks katki, Priidu kukkus maha ja murdis käewarre ära.

Wanasõna: Kes ei taha kuulda, peab tundma.

45. Õunad.

Weike Peeter waatas läbi aia naabri rohuaeda. Mitu ilusat, punast õuna oliwad rohu sees maas. Ruttu puges tema läbi aia sisse ja toppis taskud õunu täis. Aga korraga tuli naaber aeda, witsakimp käes. Peeter andis jalgadele tuld, et saaks ära põgeneda. Aga wõta näpust! Taskud oliwad nõnda õunu täis, et weike kelm august läbi ei mahtunud. Ta pidi nüüd kõik õunad tagasi andma. Peale selle wõttis naaber witsaga temalt püksi mõõtu.

Wanasõna: Kuda töö, nõnda palk.

46. Tuletikud.

Kaks wenda, Ats ja Jüts, saiwad kuſtkiltki tuletikka kätte. Nad pidaſiwad nõuu metſa minna ja tahtſiwad ſeal tuld üles teha. Kui nad lautadeſt mööda läkſiwad, mõtles Ats proowida kas tikud ka head on. Ta tõmbas ühega tule üles, aga tikk läks katki ja kukkus ſeina ääres olewa õlgede ſiſſe. Silmapilk pahwataſiwad õled põlema, tuluke puutus katukſeſſe ja pea oliwad kõik karjalaudad lauſa tuleleekes. Poiſid piſtſiwad kiſaga jookſu, aga enne kui inimeſed appi kustutama jõudſiwad, põleſiwad laudad ja ka elumaja, mille ſees poiste wanemad elaſiwad, tuhahunnikuks.

47. Rattamängijad.

Teekäija läks külaſt läbi. Hulk poiſikeſi oliwad tee peal ja mängiſiwad rataſt. Wõeras mees tuli poiste ligemale. Poiſikeſed lahkuſiwad kohe kahele poole teed, kergitaſiwad mütſa ja ütleſiwad: „Tere õhtuſt!“ Teekäia wõttis laste teretamiſt lahkelt wastu ja läks edaſi. Mõne ſammu järel keeras ta ennaſt ümber ja küſis: „Miſſugune tee wiib ſiit Rakweresſe?“ Poiſikeſed hüüdſiwad: „Edaſi, ja ſiis paremat kät!“ — Üks nendeſt jookſis warsti wõerale järele, saatis teda kunni teelahkme juurde ja näitas tee kindlaste kätte. Teekäija tänas poiſikeſt, läks edaſi ja ütles iſeeneſes: „Wiiſakad poiſikeſed; neiſt wõiwad päraſt tublid mehed ſaada.“

Wanaſõna: Kuda lind, nõnda laul.

48. Wii mind linna, linnas ſaame ſaia!

Iſa hakkas linna minema. Mina ütlen iſale: „Iſa, wii mind ka linna!“ Iſa wastu: „Kuhu linna ſina külmaga lähed?“ Mina hakkaſin nutma ja läkſin ära taha kambri. Nutſin — nutſin ja jäin magama. Iſe näen unes, nagu oleks iſa mööda teed ees läinud linna poole ja mina taga järele. Läheme, läheme ja näen, üks ahi nagu küeb eespool. Mina ütleſin: „Iſa, kas ſee ongi linn?“ Iſa wastu: „Jah, ſee on linn.“ Meie tulime kunni ahju juurde, mina waatan — eks ole ſaiaahi ja küpſetati ſaiu. Mina ütleſin: „Iſa, osta mulle üks kringel! Iſa ostis ja andis mulle. Ärkaſin üles — ei kringlit kuskilgi.

Mina panin ennaſt kärmeste riidesſe, kindad kätte, lähen õue, ei iſat kuskilgi. Tulen tuppa, ſojendan ahju peal, kuulen — juba iſa kodu. Mina ruttu iſa wastu: „Iſa, kas ſaia tõid?“ „Tõin,“ ütles iſa ja andis mulle kringli kätte. Mul oli hea meel, lõin iſale patſi ja hüppaſin rõõmu päraſt. Iſa andis mulle weel uue raamatu ja ütles: „Õpi nüüd iluſaste lugema!“

49. Mustlane.

Mustlane nägi unes kiislit, aga, oh kahju, ei olnud lusikat. Teine kord heitis magama, wõttis lusika ühes, aga kiislit enam unes ei näinud.

Usu weel unenägu.

50. Wihm.

Kaupmees tuli laadalt koju. Wihma sadas sorinal ja kaupmees oli läbi märg. Ta nuriſes, et Jumal niiſuguſe paha ilmaga teda waewab.

Tema tee läks suureſt metſaſt läbi. Ta waatas hirmuga eneſe ümber, wajutas raha kõwemine tasku põhja ja sõitis edaſi metſa ſisſe. Äkitſelt näeb — mõrtſukas ſihib püſſiga juſt tema peale. Kurjategija wajutas triklit, aga püſs ei läinud lahti. Kaupmees andis hobuſele walu ja — oli peaſenud. „Tänu Jumalale wihmukeſe eeſt," ütles kaupmees, „kui püſſirohi ei oleks märjaks ſaanud, ſiis mind ka enam elawate ſeas poleks olnud; nu naene ja lapſed olekſiwad pidanud walus leinama! Näha on, et Jumal iſe teab paremine, millal wihma tarwis, ehk millal mitte."

51. Karjatſe laul.

A. Piirikiwi.

Mine üle, wihma hoogu, kaske!
Kalla üle, kaunikene!
Wäſi wälkmaſt wälgukene,
Lõpe pilkmaſt, pikſekene,
Häälitſemaſt, äikſekene,
Tõrelemaſt, taewa taati!
Nüüd on märjad mättakeſed,
Märjad lehkwad lehekeſed,
Jõgi nüüd jookſeb jõudſamine,
Oja kallab kaunimine.
Saawad ſiis talled tantſimaie,
Lamba karjad kapſimaie;
Siis ſaab lindu liikumaie,
Laulu lindu laskemaie.

52. Pilw.

Üks weike pilwe tükikene höljus kõrgel taewa all. Ta oli kurb, et ta seal üksinda oli. „Oh oleks mul ometigi seltsi olema!“ mõtles ta. Korraga tuli üks teine, rõõmsa näoga pilwekene lennates tema juurde. Nemad andsiwad üksteisele oma pehme käekese ja jäiwadki ühte seltsi. Teised pilwekesed nägiwad seda ja mõtlesiwad: „Oi, kui ilusaste nemad üksteist talluta-wad, tulgem ja tehkem meie ka nii! Ja nad tegiwadki. Esimesed nägiwad seda ja ütlesiwad isekeskes: „Waata, waata, nemad teewad ka nagu meiegi. Lähme sinna!“ Üks, kaks, kolm! ja — oliwadki seal. Kõik hakkasiwad üksteise käekesest kinni ja keegi ei lasknud enam lahti. Nemad jäiwad üksteisele armsaks, nagu üks süda ja üks waim. Inimesed maa peal nägiwad neid ja mõt-lesiwad: See on tõeste üksainukene pilw. Tasane wihma-kene sadas pilwest maha ja kõik loodus sai rõõmsaks.

Kui inimesed endid ka ühendawad, ja ühel mee-lel eluteed käiwad, siis on see Jumala meele pärast ja inimeste kasuks. Üksik kepp murdub ennemine, kui mitu keppi ühes koos.

53. Waidlus.

Lehm, hobune ja koer hakkasiwad isekeskis selle üle waidlema, kes neist peremehele kõige armsam peaks olema.

„Eks mina ole kõige armsam,“ ütles hobune, „mina künnan ja äestan peremehe põldu ja sõidutan teda linna. Ilma minuta oleks ta üsna õnnetu inimene.“

„Pole õige," wastas lehm. „Mina ometi olen kõige armsam, sest mina toidan kõik tema pere oma piimaga."

„Mitte teie kumbki, waid mina," uriſes koer, „sest mina olen see, kes peremehe wara kaitseb."

Peremees kuulas nende waidlust pealt ja ütles: „Ärge riielge ilmaasjata; teie olete kõik mulle tarwilised, igaüks on mulle armas omas kohas."

Wanasõna: Ära kiida iseennast, laſe muud kiita.

54. Mullikas ja wasikas.

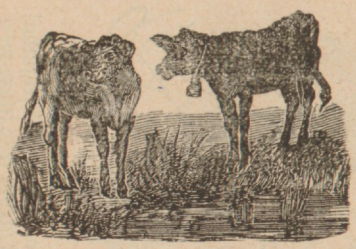

Mullikas ja wasikas waidlesiwad, kumb neist targem olla. Wasikas kisendas: „Mina olen targem, sest mul on waljum heal!" Mullikas wastas: „Ei, mina olen targem, sest mul on suuremad sarwed!

Karja Krants kuulis seda, ütles neile: „Teie olete mõlemad ühesugused rumalad!"

55. Hobune.

Hobune on kõige suurem ja ilusam koduelajas. Temal on tugew jõud ja ta wõib ka ruttu jooksta. Selle läbi on ta inimesele wäga kasulik. Inimesed armastawad teda ja muretsewad temale talweks heinu ja kaeru walmis. Mida enam hobust haritakse ja hoitakse, seda ilusamaks ta läheb. Kuskilgi maailma riigis ei ole nii palju hobuseid, kui Wenemaal.

Koduelajad on: hobune, lehm, härg, kits, sikk, lammas, siga, koer ja kass.

56. Kuda poisid rehkendawad.

Peter Tubli.

Näitab küll wähe raske rehnung olewat, aga—küllap sellega ka nõuu leiame. Mõtleme järele!

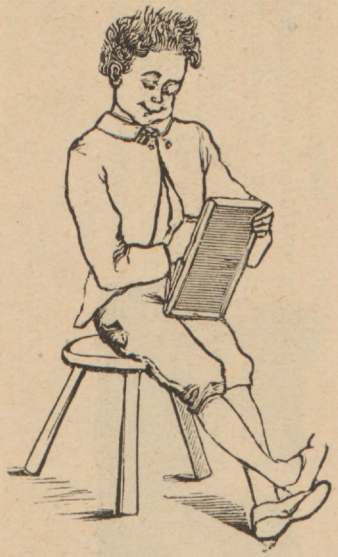

Ahaa, juba hakkab selguma! 28 ja 32 on 60; selle juure weel 14, on 74.

Huraa! Minu tokku arwamine on walmis! Nüüd wälja liugu laskma!

Oh seda hirmust kokkuarwamist! Küllap nüüd wist jälle terwe päewa selle juures istun.

Kas wõi kisuksin juuksed peast ära, aga mina seda selgeks ei saa.

Nüüd löön järiga tahwli tuhandeks tükiks, nii wihastab ta mind! Mina seda enam ei hakka kokku arwama!

57. Lüpsi lehm.

Ühel inimesel oli hea lehm. See andis igal päewal lüpsiku täie piima. Inimene tegi wõõraspeo ja tahtis seks ajaks rohkem piima saada. Ta jättis lehma kümnel päewal lüpsmata ja mõtles, et kümnemal päewal lehm annab kümme lüpsiku täit piima.

Aga piim põles lehma udarasse ära ja lehm andis piima palju wähem kui enne.

Wanasõna. Mine püüd püüdma, kaota kanagi käest ära.

58. Lehm ja sikk.

Eidel oli lehm ja sikk. Mõlemad käisiwad ühes-koos karjas. Kui lüpsiaeg kätte jõudis, tuli lehm alati koju. Eit andis ka igakord lehmale raasukese leiba soolaga ja rääkis: „Seisa ikka, Ruske, seisa! teine kord jälle annan; seisa waguselt!“

Sikk kuulis seda ja ruttas teisel õhtul lehma ees karjast koju, sirutas jalad laiali ja jäi nõnda eide ette seisma. Eit andis tale käterätikuga mööda kaela; aga sikk ei liigutanud paigast. Temal oli meeles, et eit lubas lehmale leiba ja soola, kui ta paigal seisab.

Eit wõttis witsa ja andis sellega sikule walu.

Kui sikk ära läks, hakkas eit jälle lehmale leiba soola andma ja temaga lahkelt kõnelema.

„Ei inimesed tee sugugi õigust,“ mõtles sikk. „Mina seisin wagasemini kui lehm ja sain peksta pealegi.“

Wanasõna: Õnnis hõlbul õpetakse, Wilets witsul peksetakse.

59. Karja poiſs.

Dr. M. Weske.

Kena keſa nurme keskel
Könnib karja poiſike,
Könnib lamba karja ümber
Hoiab lambaid hoolſaste.

Lambad rahul rohtu ſöövad,
Talled kõrwal tantſiwad,
Linnud ümberkeeru lendwad,
Lilled läigitawad maad.

Lõo, õitswa õite õhul,
Keerutelleb kõrgele,
Lõo lõõrituſe ſekka
Kõlab ka nüüd karjane.

Hõiska, ella poiſikene,
Kaſupõlwel kaſinal!
Mõni kurbtus, mõni mure
Tuleb põlwel tulewal.

60. Poiſs ja kägu.

Poiſs: „Kuule, ſa kukulind! kus ſu kulla peſa on?"
Kägu: — Minul ei olegi peſa.
Poiſs: „Kuhu ſa ſiis omad munad muned?"
Kägu: — Ma munen omad munad teiste lindude peſadeſſe.
Poiſs: „Kas ſiis teiſed linnud ſeda lahkelt lubawad?"

Kägu: — Ega ma nende luba ei küsi, waid munen siis kui teised linnud kodunt ära on.

Poiss: „Eks nemad wiska su muna eneste pesadest wälja?“

Kägu: — Nemad minu kawalust ei tea, sest et mina enne nende muna wälja wiskan ja siis oma asemele munen.

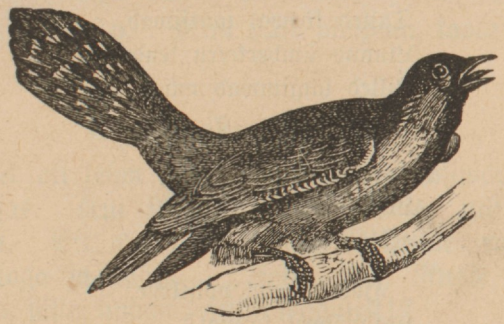

Poiss: „Kes su pojad siis wäljahaudub ja kes neid toidab?“

Kägu: — Needsamad linnukesed, kelle pesadesse omad munad munen, hauduwad oma poegadega ühes ka minu omad wälja ja toidawad siis neid ka niisamasuguse hoolega nagu oma poegi.

Poiss: „Aga ütle, mis sa siis ise teed?“

Kägu: — Mina laulan puu otsas: kukku! kukku!

Poiss: „Kas sina saad kulliks pärast Jaani päewa ja sööd meie kanad ära?“

Kägu: — See on tühi jutt, sest mina oma õrna nokaga ja weikeste jalgadega ei saa kellelegi kahju teha.

Poiss: „Mis sa siis õiete sööd?

Kägu: — Mina söön kärpseid ja liblikaid, mardikaid ja tõukusi, mis muidu rohuaedadele suureks kahjuks on.

Poiss: „Kust sa siis talwel süüa saad?"

Kägu: — Talweks lendan ära soojale maale; seal on mul jälle küllalt kõiki mis tarwis on.

Poiss: „Kuku sa kägu kuldalindu, Häälitsele hõbenokka; Kui sa ei kuku, kukun ise."

61. Käo teretamine.

Kägu kukkub kuuse otsas: kukku! kukku!
Tua taga tamme otsas, kukku! kukku!
Tere, weike wennakene, kukku! kukku!
Puna palge poisikene, kukku! kukku!
Ma toon sooja suwekese, kukku! kukku!
Kibe küli ajakese, kukku! kukku!
Toon sull' kauni kannikese, kukku! kukku!
Lehkaw lehte lillekese, kukku! kukku!

Rahwa laul.

62. Karjatsed õitsis.

Karjatsed oliwad wäljal ja hoidsiwad öösel oma karja. Ja waata, Issanda ingel tuli nende juurde, ja Issanda auu paistis nende ümber, ja nemad kartsiwad ülewäga. Ja ingel ütles neile: „Ärge kartke! sest waata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab saama: Teile on täna sündinud Taaweti linnas Õnnistegija,

kes on Kristus, see Issand. Ja see olgu teile täheks: Teie leiate selle lapse mähitud ja sõimes magawat." — Karjatsed tuliwad rutuste Petlemma ja leidsiwad Maria ja Joosepi, ja selle lapse sõimes magawat. Ja kui nemad teda said näinud, läksiwad nad karja juurde tagasi, auustasiwad ja kiitsiwad Jumalat kõige selle eest, mis nemad oliwad kuulnud ja näinud.

63. Jõulu laul.

Oh kui rõõmulik,
Oh kui õnsalik
Jõulu walgus ja iludus!
Ilm oli hädas —
Kristus siis sündis.
Hõiska ristikogudus!

Oh kui rõõmulik,
Oh kui õnsalik
Ingli sõnumid kuulata:
Petlemma sõimes,
Taaweti linnas —
Kristus Õnnistegija.

Oh kui rõõmulik,
Oh kui õnsalik
Taewa inglite laulu heal:
Auu olgu Isal,
Rahu siin maa peal,
Inimestest hea meel!

J. E.

64. Puude waidlus.

Kord hakkasiwad puud waidlema, kes nendest kõige ülem ja kasulisem olla. Tamm ütles: „Waadake ometi kui suur ja jäme mina olen. Mul on palju oksi ja minu oksad kannawad wilja ja ilusaid lehti. Minu wastu ei saa ükski.“

Õunapuu wastas: „Wilja sul küll on, aga see kõlbab ainult sigadele; inimesed ei saa sest midagi. Aga minu õunad rõõmustawad iga inimest. Neid wõib suurte kuningate ja waese talurahwa toiduks pruukida. Minu oksadelt korjatakse suured korwi täied õunu. Neid pannakse talweks keldrisse paigale ja kuiwatakse ka ahjus ära, siis tehakse nendest maitsewat rooga. Näed nüüd küll, et mina see kõige kasulikum puu olen.“

„Mis sul meelde tuleb,“ ütles kuusk. „Kellest tehakse inimeste elumajad, kellest saadakse ahjukütti? kellest tehakse lauad, toolid, kapid ja maja riistad? Eks minust! Teie olete talwel lagedad ja paljad, aga mina olen aasta läbi ilus ja haljas. Pealegi tuleb jõulu ajal jõulu lapsukene, istutab mind ilusasse aeda, seob sinu õunad ja weel kullatud pähklid, rosinad ja mandlid minu okstesse. Kui ilusad küünlad minu külles põlewad ja asjad särawad, siis on lastel kõige suurem rõõm ja nemad laulawad: „Oh jõulupuu, oh jõulupuu, kui armsaste sa hiilgad!“ Eks ole tõsi!“ — Teised puud ei lausunud enam sõnagi.

65. Jõulupuu.

Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Kui armsaste sa hiilgad!
Su külles küünlad särawad
Ja jõulu kingid paistawad.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Kui armsaste sa hiilgad!

Oh jõulupuu, oh jõulupuu
Noor, wana saab just rõõmu.
Su juures lapsed laulawad
Ja rõõmsast' andid ootawad.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Noor, wana saab just rõõmu.

Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Sind Jeesus meile toonud.
Ta meile täna sündinud
Ja kallid andeb kinkinud.
Oh jõulupuu, oh jõulupuu,
Sind Jeesus meile toonud.

F. Brandt.

66. Jeesus ja lapsukesed.

Kui Jeesus rahwast õpetas, siis tõiwad emad omad lapsed Jeesuse juurde, et tema neid pidi õnnistama. Aga Jeesuse jüngrid ei tahtnud lasta neid tema juurde tuua. Kui Jeesus seda nägi, sai tema meel haigeks ja ütles: „Laske lapsed minu juurde tulla, ja ärge keelake neid mitte, sest nende päralt on

Jumala riik. Tõeste, tõeste mina ütlen teile: Kes ial Jumala riiki wastu ei wõta kui lapsuke, see ei saa mitte senna sisse." Ja tema wõttis neid sülle, pani käed nende peale ja õnnistas neid.

67. Aasta, kuud, nädalad ja päewad.

Uus aasta lakkab nääripäewaga. Aastal on neli aastaaega: kewade, suwi, sügise ja talw. Ühes aastas on 12 kuud. Kuude nimed on: jaanuar, weebruar, märts, april, mai, juuni, juuli, august, september, oktober, nowember ja detsember. Iga kuu kohta arwatakse neli nädalat. Nädalas on 7 päewa. Nende

nimed on: pühapäew, esmaspäew, teiſipäew, keſknädal (ehk kolmapäew), neljapäew, reede ja laupäew.

Mõista, mis ſee on: Üks tamm, kaksteiſtkümmend haru, iga haru peal neli peſa, igas peſas ſeitſe muna?

68. Neli wenda.

(Mõistatus.)

Neli wenda jalutawad,
Järjestikku nad reiſiwad,
Igal aastal meile toowad
Kingituſi, mis iluſad.

Üks toob urbe, õiſi kaaſa,
Laſeb lauluſi kõlama,
Paneb haljendama aaſa,
Puistab puudeſſe lehed ka.

Teine tuleb kindlal jammul,
Päik'ſe paiste ja wihmaga,
Liſab lilli uuel rammul,
Põldu õunistab wiljaga.

Kolmas täidab meie aidad,
Kirstud, jalwed täis wiljaga;
Kingib meile kirſimarjad,
Pähklid, ploomid ja õunad ka.

Neljas üsna tuſa tujul
Näeb, et wäljad ju lagedad,
Metſad, aaſad leinakujul:
Täidab lumega puud ja maad.

69. Kallid kiwid.

Üks uhke noor inimene oli pidu peal. Tema kiitles ühtepuhku kalliſt kiwideſt ja näitas ſagedaste oma ſõrmuſt, mille küljes kallid kiwid oliwad. Üks piduliste ſeaſt küſis: „Olge head, ütelge, mis kaſu teile niiſuguſed kiwid ſaadawad?“ — „Kaſu?“ — „Mis kaſu niiſuguſed kiwid ialgi wõiwad ſaata?“ imeteles kiitleja.

— „Noh, ma tahan ſiis teile näidata kallid kiwa, mis mulle iga aasta 200 rubla kaſu toowad.“ — Ta wiis kiitleja oma weskisſe ja näitas temale oma weskikiwa.

Wanaſõna: Kare koor, aga magus tuum.

70. Pulmas.

Üks tôsine wanamees oli pulmas. Pulmalised paluti sööma laua juure istuma. Wanamees pani käed risti ja luges oma söömapalwe ära, nagu ta seda kodugi tegi. Teised aga hakkasiwad ilma palwe lugemata kohe sööma.

Üks halp noor inimene tahtis wanameest natukene pilgata ja küsis tema käest: „Kuulge, wana papa, kas teil kodu kôik seda pruuki peawad?“ Wanamees wastas: „Toas peawad küll kôik seda pruuki, aga laudas on mul üks emis wiie pôrsaga, need pistawad omad ninad kohe künasse, ilma palwe tegemata.“

Wanasôna: Jämeda pakule kulub jäme talb ära.

71. Siga.

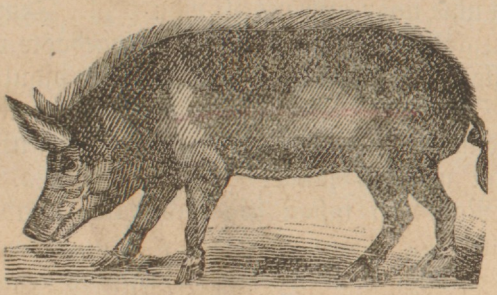

Paar korda siga ümber küna käis,
Seal sees toitu weel, kuid sellega mis teha?
Köht sial kindlalt tuubitud ju täis,
Nii täis, et ägisemas keha;
Ja ega ülearu süüa wõi,
Ka sellelgi on loodus seadnud raja.
Noh, siga katsus weel ja sõi;
Mis täis see täis; siin pole kartust waja!
Kas siputa, ei suutäis alla läe,
Ehk oleks söögiks kas wõi saia siju . . .
„Mis tühja!“ mõtleb siga: „näe!
Mis toit see on? — ei äratagi iju! . . .
Käi wälja künast, wälja solk ja riju!“
Seal siga südikalt siis kärssa sirutas
Ja, wiuhti, kummuli ta küna wirutas.

J. Tamm.

72. Wanamees ja surm.

Wanamees tuli metsast, puu kimp seljas. Ta oli raskest töost ja waewast tüdinenud. Kui ta õiete

ära wäfis, fiis wiskas ta kimbu õladelt maha ja hüüdis ägedalt: „Oh furm, tule ometegi ükskord!“ — Waewalt oliwad need sõnad räägitud, fiis kohe oli furm feal tema juures ja ütles: „Ma olen fiin! Mis fa tahad?“ Wanamees ehmatas ära ja wastas: „Oh, ma ei taha midagi, mitte midagi. Ainult feda aga palun, ole nõnda hea ja aita mu puu kimp mulle jälle felga tõsta.“

Wanafõna: Igalühel on elu armas ja hirm furma eeft.

73. Ingel ja lapfuke.

P. Jakobfon.

Üks ingel taewaft maha tuli
Ja astus lapfe fängile:
„Oh ütle mulle lapfukene,
Kas tahad tulla taewasfe?“

„Mis on fee taewas kuhu lähme?“
Nii küfis waga lapfuke
„Kui kauaks jätad fa mind finna?
Mu järel nutab emake?“

„Oh lapfukene ära karda,
Ma tahan emat tröõstida
Ja taewa Ifa ife pühib
Ta filmaft nutu pifara.“

Nüüd wõtab ingel lapfukefe
Nii hellalt oma kätele
Ja kannab teda omas füles
Siit taewa poole ülesfe.

Siis ingli pehme käte peale
Laps uinub waikselt magama. —
Kuid ema nutab, ema leinab,
Ei jõua ennast trööstida.

74. Hunt lamba nahas.

Hunt sõi lamba ära ja tõmbas lamba naha eneſe ümber. Ta hakkaski lamba karja ſeas elutſema ja sõi iga õhtu weel ühe lamba ära. Lambad ei teadnud küll ſellegi päraſt midagi karta, aga karjane tundis pea oma lammaste wähenemiſt. Tema otſis hoolſasti karja läbi, leidis halliwatimehe lamba naha alt üles ja lõi ta ſurnuks.

Karjatſel oli üks poeg, kes ka juba karja aitas hoida. See ei olnud mitte ſeal juures kui iſa hundi maha lõi. Kui ta ſinna juure tuli, hüüdis ta imeksſpannes: „Kes ſeda oleks wõinud mõtelda, et lamba naha all hunt wõis olla!“

Iſa kostis: „Mu poeg! Waata ikka, inimeste ja elajate juures nende töö peale, aga mitte iluſa riide ja waga lamba näo peale, ſeſt kes ſilma ees ſuur sõber, on tihti tagaſelja kaelalõikaja.“

Wanaſõna: Hunt heidab küll karwa, aga mitte wiiſi.

75. Suur kapſapea.

Kaks ſelli, Juhan ja Peeter, läkſiwad üheſt kapſa aiaſt mööda. Peeter oli ameti pooleſt katalſepp.

Peeter ütles: „Waata, Juhan, misſuguſed suured kapſad ſiin aias kaswawad!“

Juhan armastas tihti luiſata ja wastas Peetrile: „Katſu asja, keda nõnda imestada! Kui ma Sakſamaal reiſimas käiſin, ſiis nägin ſeal niiſuguſe kapſapea, mis nii ſuur oli nagu ſee maja, mis ſeal künka peal paistab.“

Peeter ütles: „See wõib küll wäga tõsi olla; aga ükskord, kui ma meistri juures olin, siis laskis meister ühe nii suure katla teha, nagu meie kirik!“

„Kas tõeste!“ hüüdis Juhan imestades: „Ütle ometi, mis nii suure katlaga peaks tehtama?“

„Meie tahtsime tema sees sinu suuri kapsaid keeta,“ wastas Peeter.

Juhan punastas ära häbi pärast ja ütles: Tänan sind! Sinu katla lugu olgu mulle õpetuseks, et ma enam ei waleta.

76. Kapsas.

J. Tamm.

Kapsas see kallistas liblikaid süles
Hällitas enese peal:
Liblikad lendsiwad alla ja üles —
Puhkamist leidsiwad seal.

Päewad need läksiwad, aga oh paha!
Kapsas, miks leinama lõid?
Jäljed, mis liblikad jätsiwad maha,
Ussisi ilmale tõid! —

77. Harakas poegadega.

Harakas wiis omad pojad põllule; nad pidiwad õppima iseenesele toidust otsima. Pojad ei olnud sellega rahul. „Läki pesasse tagasi,“ ütlesiwad nemad: „pesas on ju palju parem, sest sina, armas ema, tood meile toidu pesasse kätte.“ Aga harakas ütles: „Lapsed, teie olete juba suured küll, ja wõite iseendid

küllalt toita. Minu ema wiis mind palju waremine peſaſt wälja.“ — „Aga kütt tuleb ja laſeb meid püſſiga maha,“ wastaſiwad lapſed. „Pole wiga!“ ütles ema: „ſihtimine wõtab aega. Kui näete, et kütt püſſi palgesſe paneb, ſiis lennake ära.“ Lapſed wastu: „Küllap me' ſeda küll teeme, aga kui keegi kiwi wõtab ja ſellega meid wiskab, ſiis ei ole ſihtimiſt tarwiski, mis ſiis teha?“ — „Noh, teie wõite ju näha, kui ta maha küürutab ja kiwi wõtma hakkab,“ ütles ema. — „Aga mis ſiis ſaab, kui tal kiwi alati pihus on, ja igal ſilmapilgul wõib wiſata?“ — „Ohooh, kui targad juba teie olete!“ ütles ema, „näha on, et teie wõite küllalt iſeeneſte eeſt muretſeda.“ Ta lendas ära ja jättis pojad maha.

Töö ja wõitlemine peawad eluteel meid karaſtama.

78. Koer ja hunt.

Koer jäi magama õue wärawa taga. Näljane hunt kargas ta peale ja tahtis teda äraſüüa. Koer ütleb: „Anna aega, hunt, ma olen praegu hoopis lahja. Kannata, ſeſt minu peremehel ſaawad warsti pulmad, ſiis ſaan ma täieſte ſüüa, lähen raswaſeks — ſiis on ſul hoopis parem mind ſüüa.“ Hunt jäi uskuma ja läks ära.

Teine kord tuleb hunt tagaſi ja näeb, et koer magab katukſel. Ta küſib: „Noh, kuda lugu läheb, kas pulmad mööda?“ Aga koer wastab: „Kuule, hunt, mis ma ütlen: „Kui teine kord weel leiad mind wärawa tagant magamaſt, ära hakka ſiis enam pulme ootama!“

Wanaſõna: Laſe ſant ſauna, ſiis ta tahab ka lawale ſaada.

79. Hani ja kurg.

Hani ujus tiigi peal ja kõneles iseeneses kõwa healega: „Küll ma olen tõeste üks imeline lind! Mina wõin kuiwal maal kõndida, wõin wees ujuda, wõin ka õhus lennata. Teist niisugust lindu maailmas enam ei olegi! Mina olen kõikide lindude kuningas!“

Kurg kuulas hane juttu ja ütles temale: „Hani, sina oled üsna rumal lind! Kas sa wõid ujuda nagu haug, wõid jooksta nagu põder, ehk wõid sa lennata, nagu kotkas? Parem on ikka, üks asi heaste osata, kui palju ja pahaste.“

80. Pajulind ja tuikene.

Pajulind langes lõksu. Waene linnuke rabeles ja kiskles, et kuidagi wiisi lahti peaseda. Noor tuikene nägi seda. Ta hakkas pajulindu naerma ja hirwitama ja ütles: „Eks sul ole häbi, süda päewa ajal lähed lõksu! Ma wõin kihla wedada, et mina ei oleks ennast mitte nõnda wiisi petta laskнud.“

Aga ennä! Juba rabeleski tuikene silmukse otsas, mida linnupüüdja osawaste oli üles seadnud. Jah paras! Ära naera naabrit, kui ta hädas on.

81. Rikas kaupmees ja waene kingsepp.

Wäikeses majas elas waene kingsepp. Üle uulitsa tema wastas elas rikas kaupmees. Kingsepp oli rõõmsa südamega inimene. Wara hommikust kuni hilja ööni laulis ta alati oma töö kallal. Kaupmees oli muidu kõigiti õnnelik, aga üks asi tegi tale tuska:

naabri laulud ei laſknud teda ööſetel magada. Mis ſa tahad teha? Ükskord kutſus kaupmees kingſepa ja kinkis temale koti täie raha. Kingſepp ſai korraga rikkaks meheks. Aga ſeſt päewaſt ſaadik ei tulnud tale enam uni, ega wõinud ta ka enam laulda. Tema mõtles alati raha peale ja walwas ſeda. Wiimaks ſai ta aru kätte: Ta wõttis rahakoti, wiis kaupmehe kätte tagaſi ja ütles: „Wõta oma raha jälle ära! Seni ajani olen ma muretalt elanud ja rahulikult maganud. Rahaga aga kaduſiwad mu uni ja mu rahu ära. Hakkan parem tööd tegema nagu ennegi ja olen rahul oma ſaatuſega.“

Wanaſõna: Rahu on parem kui raha.

82. Hiir ja rott.

Hiir läks oma auku ja pidi peſaſſe minema. Tee peal ſai ta rotiga kokku ja ütles! „Kuule naaber!

Kas oled ka neid häid sõnumid juba kuulnud? Räägitakse, et kass olla lõwi küüsi sattunud. Nüüd ometegi hakkab meil rahuline pöli ja hea elu!"

Rott wastas: „O kullake, ära rõõmusta ilmaaegu, ega looda tühja peale! Kui kass lõwi küünte ligi sai, siis on ka lõwi juba otsas, sest et kass on kiskja elajate seast kõige tugewam!

Wanasõna: Kartusel on suured silmad.

83. Roti pulmad.

Oidu roidu roti pulmad!
Hiire tütar läks mehele
Nirgi noorema pojale.
Küll olid uhked pulmalised:
Siad riidi särgilised,
Kukk oli kulda kannustega,
Wares waski saabastega,
Haraka habe aetud,
Tihane tina reega.
Hunt oli hullu isameesi,
Jänes pikka peiupoissi,
Karu kallis sõiduruuna,
Rebane roa tegija.

Rahwa laul.

84. Peremees ja sulane.

Peremees ja sulane
Tulid heinalt õhtu eel,
Metsateel
Tõttasiwad hoolsaste
Kodusse.

Korraga neil wastas karu!
See ei pidand pikka aru:
Wiskas ühe seljali, —
Peremees see oligi.

Päts nüüd muljub meest ja käänab,
Tema luid ja liikmeid wäänab, —
Kohta otsib ta
Kust wõiks hakata
Meest õgima.

Asi üsna hulluks kipub,
Elu niidi otsas ripub!

„Kallis Mihkel, tule appi!“
Palub wana perepappi
Suure hirmu sees.

Mihkel julge mees:
Kähmas kirwega

Ajawiitmata
Poole karu pead
Otsast korraga.

Siis weel raudse hanguga
Karu kõhtu torkis ta.

Karu mõirgas, kukkus, suri,
Enne kui sai tehtud kuri.

Häda möödas. — Peremees
Tõuseb, kirub wiha sees,
Söimab sulast hulluste. —

„Mille eest?" nüüd küsib see.

Wana wastab wihaga:
„Selle eest, et tola sa!
Raiud, torgid, teed kõik paha —
Rikud ära karu naha!"

Nii unustakse tihti head
Ja toodakš' wälja tühjad wead!

„Wanaisa Kröilow."

85. Tuhat rubla.

Üks rikas mees tuli õpetaja juurde ja ütles: „Ma tahan waestele 1000 rubla anda, aga ma ei tea, kellele anda. Wõtke see raha ja andke kellele teate tarwis olewat."

Õpetaja wastas: „See on hulk raha ja mina ka ei tea, kellele anda; wõib olla, et annan ühele palju, tõisele liig wähe. Ütelge misjuguste waestele ja kui palju tahate kellelegi anda?"

Rikas ütles: „Kui Teie ka ei tea, kellele anda, küllap siis Jumal teab. Andke sellele waesele, kes kõige enne Teie juure tuleb."

Sessamas kihelkonnas elas ka üks waene inimene. See oli jumalakartlik ja taganes kurjast ära. Tal oli palju lapsi, aga oma haiguse pärast ei jõudnud ta enesele ja neile ülespidamist murerseda. Ta wõttis ükskord Taaweti lauluraamatu kätte ja luges seda kohta, kus seisis: „Ma olen noor olnud ja wanaks saanud, aga ma ei ole mittte näinud, et õiglane ja tema sugu leiba kerjanud."

Waene mees mõtles: „Jumala ees oleme küll kõik süüdlased, ma olen siiski suure hoolega püüdnud kurja eest hoida, aga nüüd näitab, et Jumal on mind mahajätnud. Oot', ma lähen õpetaja juurde, küsin tema käest järele, mikspärast pühakiri sedawiisi räägib." — Tema läks õpetaja juurde. Õpetaja nägi teda ja ütles: „See on esimene waene, kes nu juure tuli," ja andis temale rikka mehe 1000 rubla.

Wanasõna: Mida suurem häda, seda ligem abi.

86. Kaks atra.

Talupoeg läks sepale ja tegi üheseguseşt rauast kaks atra. Juhtumise kombel jäi üks ader jõude seisma ja oli kõige suwe kuuri all ilma tööta. Teine ader pidi aga kõige suwe tööd tegema. Sügise saiwad mõlemad wennakşed kuuri all jälle kokku. Tööader oli palju iluşamaks läinud, kui siis oli, kui ta şepapajast wälja wiidi; ta hiilgas nagu hõbe. Jõudeader oli roostetanud ja üsna must.

„Ütle kullake, kuſt ſee ometi tuleb, et ſa nii ilus ja priske oled, ja ſärad nagu hõbe? Ma arwaſin, et ſa töö juures üsna näotumaks jääd," ütles jõude-ader. Töö-ader kostis: „Töö on minu ilusaks teinud; aga et ſa inetumaks oled jäänud, ſee tuleb ſeſt, et ſa kõige juwe laiſkleſid."

Wanaſõna: Töö teeb priskeks ja iluſaks, laiskus nukraks ja näotumaks.

87. Isesugune tänu.

J. Liiw.

Sant käis tasahillukesi
Kargu najal edasi,
Poisil läikis silmas wesi,
Nurus süüa ammugi.

Sant tal andis leiwa pala,
Poiss ei nuttu lõpeta:
Palus kõrwaseks weel kala,
Palus — kunni anti ka.

Poisikese suu nüüd matsus
Süües aegawiitmata,
Tänutäheks ise katsus
Sandi kombel longata.

88. Okſa raiuja.

A. Piirikiwi.

Talumats läks kirwega
Metſa okſe raiuma,
Kaſe otſa kõrgele
Ronis tema ülesſe.

Okſa peale istus ta
Kaſe poole ſeljaga
Ja ſiis raius okſak'ſe
Kaſe külleſt wallale.

„Kahju!“ ütles raiuja,
„Nii ma puud ei palju ſaa:
Tubli tüwi üles jäi,
Ei ma ſeda enam täi.“

Uue okſa otſis ta,
Hakkas teda raiuma:
Pööris kaſe poole ſuu,
Et ei läheks raisku puu.

Andis paugu, andis kaks,
Oks tal tegi wastu: praks!
Seſt et Matſi kehake
Okſa rõhus tubliste.

Mats ſeal hüüdis rõõmuga:
„Nii nüüd ikka raium ma!“
Aga praksti, kukkus ta
Alla ühes okſaga.

89. Põllutöö.

Põllumees harib põldu. Ta künnab maad adraga ja äestab äkkega. Adra ette rakendatakſe hobune, aga mõnikord ka kaks härga. Kui põld hästi haritud, ſiis külwatakſe ſeeme peale. Seeme küntakſe mulla ſisſe ja äästatakſe ära. Kuiwal ajal trullitakſe ſeemne põld ſiledaks, et wäga ära ei kuiwaks. — Talwewili, rukis ja talinisu külwatakſe ſügiſel

maha. Tõuuwili (ſ. o. ſuwiwili): odrad, kaerad, tatrad, erned, oad ja kartohwlid külwatakſe kewadel.

Käi, Küüt ja Puuu wao peal,
Seſt põlluſt tuleb leib;
See jalg on ikka õigel teel,
Mis adra taga käib.

90. Poiſike põllul.

J. Tamm.

Üsna ükſipäini, taat,
Põldu künnad ſa!
Kunas tööga toime ſaad
Ilma abita! — . . .

Taat, ka mina — eks ſa näe —
Käin kui künnimees! . . .
Weike ruun mull kündma ſäe
Weikſe adra ees!

Nagu künnimehe wiis
Waole ta wiin . . .
Kohe on ſul abi ſiis,
Kui ſaan kündjaks ſiin . . .

91. Inimene.

Igal inimeſel on ihu ja hing. Ihu on nähtaw, aga hing on nägemata. Ihu on kolmejaoline: ülewel pea, keskel keha ja all jalad. Käed on kahelpool keha külles. Pea on kera ſarnane, aga natukene kaheltpoolt õhukene. Keha on peaaegu ümmargune nagu rull. Igal keha jaol on liha ja luud. Luud

on kehale toeks. — Pea sees on: pealuu, näoluud, lõualuud ja hambad. Pea peal kaswawad juukseд. Keha sees on: seljaluu, küljeluud, rinnaluu, pihaluud, õlaluud ja puusaluud. Peale selle weel käte ja jalgade luud, sõrme ja warwaste luud. Pealuu sees on peaajud. Peaajudes ongi tarkuse ja teadmise wõim.

92. Ihu liikmete tüli.

Ükskord läksiwad inimese ihuliikmed isekeskis tülisse. Nemad ei tahtnud üksteist enam teenida.

Jalad ütlesiwad: „Meie ei hakka enam kõndima, ega teid kandma, kõndige ise!“ Nad jätsiwad kõndimise maha.

„Meie ei hakka ka teile tööd tegema,“ ütlesiwad käed: „tehke ise!“

„Ega ma ometi loll ei ole, et hakkan teid kõiki toitma,“ ütles suu: „söögu igaüks ise!“

„Aga mis wahimehed meie siis teile oleme?“ ütlesiwad silmad: „meie ei waata enam kuhugile; wahtige igaüks ise!“

Nõnda mässasiwad kõik liikmed ja jätsiwad teenistuse maha. Aga mis sest wiimaks wälja tuli? Kõik liikmed jäiwad ise nõrgaks ja ihu hakkas ärakuiwama. Häda sunnusel hakkasiwad nemad wiimaks aru saama, et riidlemine aina rumalus on ja et ometigi peab üks teisele abiks olema. Nemad hakkasiwad igaüks jälle oma wana ametisse ja saiwad warsti jälle kõik tugewaks ja terweks.

Wanasõna: Käsi peseb kätt, siis saawad mõlemad puhtaks.

93. Lahku arwamise tabel ehk üheſt ära üks.

Selgeks õppida.

2-ſt ära 1 jääb 1	5-ſt ära 4 jääb 1	8-ſt ära 7 jääb 1
3 — 1 = 2	6 — 4 = 2	9 — 7 = 2
4 — 1 = 3	7 — 4 = 3	10 — 7 = 3
5 — 1 = 4	8 — 4 = 4	11 — 7 = 4
6 — 1 = 5	9 — 4 = 5	12 — 7 = 5
7 — 1 = 6	10 — 4 = 6	13 — 7 = 6
8 — 1 = 7	11 — 4 = 7	14 — 7 = 7
9 — 1 = 8	12 — 4 = 8	15 — 7 = 8
10 — 1 = 9	13 — 4 = 9	16 — 7 = 9
11 — 1 = 10	14 — 4 = 10	17 — 7 = 10
3 — 2 = 1	6 — 5 = 1	9 — 8 = 1
4 — 2 = 2	7 — 5 = 2	10 — 8 = 2
5 — 2 = 3	8 — 5 = 3	11 — 8 = 3
6 — 2 = 4	9 — 5 = 4	12 — 8 = 4
7 — 2 = 5	10 — 5 = 5	13 — 8 = 5
8 — 2 = 6	11 — 5 = 6	14 — 8 = 6
9 — 2 = 7	12 — 5 = 7	15 — 8 = 7
10 — 2 = 8	13 — 5 = 8	16 — 8 = 8
11 — 2 = 9	14 — 5 = 9	17 — 8 = 9
12 — 2 = 10	15 — 5 = 10	18 — 8 = 10
4 — 3 = 1	7 — 6 = 1	10 — 9 = 1
5 — 3 = 2	8 — 6 = 2	11 — 9 = 2
6 — 3 = 3	9 — 6 = 3	12 — 9 = 3
7 — 3 = 4	10 — 6 = 4	13 — 9 = 4
8 — 3 = 5	11 — 6 = 5	14 — 9 = 5
9 — 3 = 6	12 — 6 = 6	15 — 9 = 6
10 — 3 = 7	13 — 6 = 7	16 — 9 = 7
11 — 3 = 8	14 — 6 = 8	17 — 9 = 8
12 — 3 = 9	15 — 6 = 9	18 — 9 = 9
13 — 3 = 10	16 — 6 = 10	19 — 9 = 10
11 — 10 = 1	14 — 10 = 4	17 — 10 = 7
12 — 10 = 2	15 — 10 = 5	18 — 10 = 8
13 — 10 = 3	16 — 10 = 6	19 — 10 = 9
	20 — 10 = 10	

94. Arwa üles.

Kaks karjapoissi, Willem ja Peeter, läksiwad õhtul kumbki oma wäikese karjaga koju poole ja hakkasiwad jutustama. Willem waatas Peetri lammaste peale ja ütles: „Kas tead, Peeter, mis ma sulle ütlen: Anna üks oma lammastest mulle, siis kohe saab minu kari poole suuremaks kui sinu oma.“ Aga Peeter waatas lammaste peale, mõtles natuke ja ütles: „Ei, Willem, parem teeme nii nagu mina arwan: Anna sina üks oma lammastest mulle, siis saab meil kummalgi ühe wõrra; kummalegi ei jää rohkem ja kummalegi ei jää ka teist kaetseda.“ Arwake ära, lapsed, kui palju oli kummalgi lambaid?

95. Karu ja puu-pakk.

Karu kõndis metsas ja nuuskis, et midagi söömapoolist leida. Korraga tundis ta meehaisu. Ta tõstis pea üles: ennäe, männa otsas on taru (mesipuu), taru all ripub oheliku otsas sile puupakk. Aga mis Miskal pakuga tegemist? Miska ronib männa otsa kunni pakuni, aga kõrgemale ei saa, pakk on tüliks ees. Miska tõukab käppaga paku eest ära. Pakk kiigub tasakeste tagasi ja lööb karule mööda pead. Miska tõukas pakku kõwemine, pakk lõi Miskat jälle walusamine. Miska wihastas ja tõukas paku kõigest jõuust. Pakk läks süld maad eemale, langes tagasi ja andis karule niisuguse hoopi, et karu peaaegu puuotsast maha pidi kukkuma. Karu sai tuli wihaseks; pakk pidi nuhelda saama. Ta wõttis

weel oma wiimse jõuu kokku ja andis pakule weel ühe tugewa hoobi; pakk aga kõmmutas jälle karule wastu pead, nii et ta puu otsast maha kukkus ja

otse nende terawa otsadega waiade otsa, mis puu alla maa sisse selle tarwis oliwad püsti pantud. — Et karu meeletumalt wihastas, seda pidi ta nüüd oma sooja nahaga ära maksma.

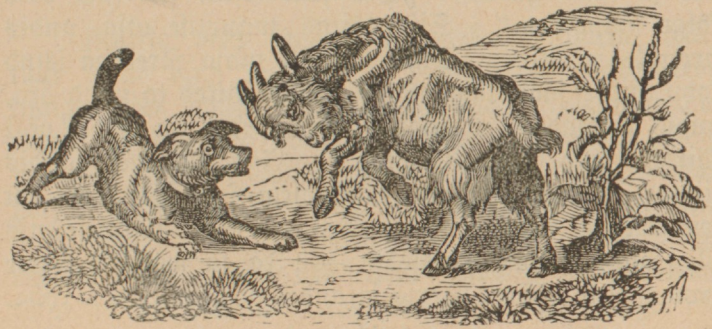

96. Sikuke.

J. Tamm.

Miks ja poksled, sikuke,
Oled tüliks teistele!
Kas ei wõi ja rõõmuga
Aasal ümber hüpata?
Kuidas mina, karjane,
Teile olen tasane —
Kas ei wõi te elada
Rahus teine teisega?
Siin on igaühele
Asupaigaks aasake;
Igal hingel on siin maad,
Mis ja muidu jonni a'ad?

97. Hanede jagamine.

I.

Ühel waesel mehel ei olnud leiba. Ta mõtles mõisa minna, herra käest leiba paluma. Et herrale meelehead teha, praadis ta ühe hane ära ja wiis herrale kostiks. Herra wõttis hane wastu ja ütles: „Ole terwe, külamees, hane eest, aga meie ei tea kuda meie sinu hane peame ärajagama. Mul on proua, kaks poega ja kaks tütart. Kuda jagada nõnda, et igaüks rahul wõib olla?“ Mees ütles: „Mina jagan küll.“ Ta wõttis noa, lõikas hane pea

ära ja ütles härrale: „Pea saab sulle, sest sina oled kõige maja pea.“ Siis lõikas tagumise otsa, andis prouale ja ütles: „Sina waatad maja järele ja istud kodu, sulle saab tagaots.“ Nüüd lõikas ta jalad ära, andis poegadele ja ütles: „Teie peate isa teede peal käima, teile saawad jalad.“ Aga tütardele andis tiiwad ja ütles: „Teile kummalegi saab üks tiib, sest teie lendate warsti majast wälja. Selle natukese mis üle jääb, wõtan omale!“ — Ja ta wõttiski terwe hane enesele. Härra naeris ja andis mehele leiba ja raha.

II.

Rikas külamees sai ka kuulda, et härra waese mehele ühe ane eest raha ja leiba oli annud. Ta praadis wiis hane ära ja wiis ka härrale.

Härra ütles: „Ole terwe hanede eest! aga mul on naene, kaks poega ja kaks tütart — üleüldse kuuekeste: kuda tuleks wiis hane jagada kuuele, et igaüks ühetasa saaks? — Rikas mees mõtles, mõtles ja ei saanud kudagi sellega korda.

Härra laskis ruttu waese mehe mõisa tulla ja käskis haned ärajagada. Waene mees wõttis ühe hane, andis härrale ja prouale ja ütles! „Teie, härra, proua ja hani olete kolmekeste;“ ühe andis poegadele ja ütles: „Kaks poega ja üks hani olete kolmekeste;“ ühe andis tütardele ja ütles; „Ka teie olete nüüd hanega ühes kolmekeste.“ Aga enesele wõttis kaks hane ja ütles: „Ennäe, ka meie oleme kolmekeste! — kõik on ühe tasa.“

Härra naeris ja andis waesele mehele weelgi raha ja leiba, aga rikka mehe kihutas ta uksest wälja.

Kes midagi ei mõista, sellele midagi ei anta.

98. Küürakas.

Uulitsa peal kõndis üks weikene inimene, kellel küür seljas oli. Wallatu ja paha poiss wiskas teda kiwiga; kiwi jookſis otse küüra külge. „Oi, mis osawaste sina oskad wisata!“ ütles küürakas: „Säh, sõbrake, mis ma sulle selle eest annan!“ Ta wiskas poisile kopika ja ütles weel: „Ma olen waene inimene, mul ei ole wõimalik sulle rohkem anda. Aga waata, sealt tuleb üks rikas mees. Kui sa tema külge ka nii osawaste trehwad, nagu minu külge, siis tema annab sulle kohe, mis sa wäärt oled.“

Poiss wõttis teise kiwi, wiskas ja trehwaski otse kohe rikka mehe külge. Rikka mehe teener wõttis poisi kinni, sagis teda walusaste karwupidi ja andis weel kepiga mõne hoobi pehme koha peale. Nõnda sai poiss kätte, mis ta wäärt oli.

Wanasõna: Kuida töö, nõnda palk.

99. Madu.

Madu jäi talwel külmaga kangeks. Külamees leidis, halastas ta peale ja pani ta oma põue sooja. Madu sai soojaks, hakkas elama ja hammustas oma heategijat, nii et ta suri.

Wanasõna: Ei usſi peale maksa halastada.

100. Hundi silmapisarad.

Hunt sai kuulda, et karjatsel kôik kari otsa saanud. Ta tuli pisarsilmil karjatse juurde ja ütles: „O, oo! Kül mul on kahju ja hale meel sinu pärast. Sina tubli inimene!“ Karjane waatas hundi pisarate peale ja ütles siis: „Aituma haletsemast, wa' wader! aga kes seda wôib teada, mispärast sina ôiete nutad: kas on sul kahju minu pärast, wôi sellest, et sul enesel pole enam saaki leida.“

Wanasôna: Ära usu hundi juttu.

101. Pettuse kaup.

Näljane hunt otsis saaki. Ta tuli küla taha ja kuulas — laps nutab tuas, ja wanaeit räägib: „Kui sa nüüd nuttu maha ei jäta, siis ma annan sind hundile.“ Hunt ei läinudki enam kaugele, waid jäi ootama, millal poisike tema kätte antakse. Öö oli juba käes; hunt ikka ootab ja kuulab. Korraga kuuleb — wanaeit räägib: „Ära nuta, lapsukene! Ega ma sind hundile ei anna; laks aga hunt tulla, siis

tapame ta kohe ära.“ — Hunt mõtles: „Üsna pettuse kaup; ühtwiisi rääkitakse ja teistwiisi tehakse.“ Ta läks kiireste külast ära kaugele.

Parem karta, kui kahetseda.

102. Hulluke.

Rahwa laul.

Kui mina hakkan laulemaie,
Laulemaie luulemaie,
Siis jääb küla kuulemaie,
Wallakond jääb waatamaie;
Kuulama minu sõnuda.
Lapse halwa lauluside:

„Mis see lapsi laulab palju,
„Palju hulluke pajatab,
„Oma hullula peala,
„Rumalalla mõtteella?
„Ei ole hullul keelajaida,
„Rumalal ei rawitsejaida,
„Kes keelaks hullu külasta,
„Töreleks talu tuasta,
„Wallatuma wainu alta.“

103. Kotinõel.

a) Õnnetus.

Ükskord oli üks kotinõel. Tema mõtles ennast nii peene olewat, nagu õmblusenõel. Kui sõrmed ta keraſt wälja wõtsiwad, ütles ta sõrmedele! „Pange ilusti tähele ja hoidke mind kõwaſt kinni, et ma mitte

maha ei kukku! Kui teie mind laſete maha kukkuda, ega mind ſiis enam üles ei leita; ma olen ju nii peenike.“

„Küllap ſellega ka korda ſaab,“ ütleſiwad ſõrmed, ja hakkaſiwad nõela ümbert kinni.

„Waadake ka, mis mu taga järele tuleb,“ ütles kotinõel ja näitas pika ſilmaliſe peale, mis ta taga oli; aga ſilmaline oli jäme ja tal ei olnud ſõlme otſas.

Köögitüdrukul oli poolſaapa pealnahk katki läinud. Seda taheti nüüd äraparandata. Sõrmed ſundiſiwad nõela otſekohe ſaapa nahaſt läbi minema.

„Wuih, kui jäme on ſee töö!“ kilkas kotinõel. „Mina kül ei lähe ſiit iialgi läbi; uih! ma lähen katki, nüüd lähen katki!“ Ja tõeste, ta läkski katki. „Eks ma ütelnud,“ ütles kotinõel: „et mina olen hästi peenike.

b) Uus amet.

„Nüüd ei kõlba ta enam kuhugi,“ ütleſiwad ſõrmed; aga nad hoidſiwad teda ikka weel kinni. Köögitüdruk tilgutas kirjalakki katkiläinud ſilma aſemele, otſa peale ja pistis nüüd oma ſuure rätiku ſellega eeſt kinni.

„Ennäe! Eks ma nüüd ole rinnanõel?“ ütles kotinõel. „Ma teadſin küll, et ma auu pooleſt kraadi kõrgemale tõuſen; kui ſa iſe midagi oled, ſiis ſuſt ka ikka midagi ſaab!“ Seda üteldes naeris kotinõel iſeeneſe ſees, ſeſt ega wäljaspidi ei ole keegi tema naeru näinud. Ta istus nii toredaste, nagu mõnes uhkes tõllas ja wahtis igale poole ümberringi!

Tema kõrwal oli ka nööpnõel. See nägi oma upsakat naabrit ja ütles pilkawalt: „Olge head, lubage küsida, kas Teie olete kullast? Teil on ilus nägu ja oma pea ka otsas; kahjuks on ta aga liig weike! Teie peate tema kaswatamisega weel natuke waewa nägema, sest ega igalühel seda õnne ei ole, lakiga tilgutatud saada!"

Seda kuuldes ajas kotinõel ennast nii toredaste püsti ja kõrgele, et rätiku seest wälja kukkus ja otsekohe solgiwee renni langes, mida kõogitüdruk parajaste puhastas.

d) Lähme reisima!

„Nüüd läheme reisima!" ütles kotinõel. „Kuidas ma aga nüüd wõiksin edasi saada!" Kõogitüdruk walas ämbriga wett renni ja tema sai õnnelikult natuke maad renni põhja peal edasi.

„Mina olen liig peenike sellesinatse maailmale," ütles kotinõel renni põhjas: „aga ma tean, kes ma olen, ja see teeb alati mu elu lõbusaks." Nõnda oli kotinõel upsakas ja heas tujus nagu ennegi.

Tema üle ujusiwad laastud, õlekõrred, wanad seitungi tükid ja muud tühjad asjad. — „Waata, kuda nad purjetawad!" ütles kotinõel: „Ega nad ise teagi, mis nende all on! Mina ise, mina istun siin! Ennäe, sääl läheb üks laast; see ei mõtle ilmas midagi muud, kui iseennast, ühte „laastu"! Seal on üks õlekõrs. Näe, kuda ta keerleb ja weerleb! Ära ometi üksi enese peale mõtle, sa wõid ju hõlpsasti mõne kiwi külge kinni jääda! Seal ujub üks sei-

tungi tükk! Mis ſa laiutad ennaſt! See on ju ammugi unuſtatud, mis ſinu peal lugeda oli. Waata, kuda mina istun ſiin kannatlikult ja waikſeste. Mina tean, kes ma olen, ja ſeks ma ka jään!

e) Seltſiline.

Ühel päewal juhtus, et üks pudeli tükikene üsna kotinõela ligi ſeisma jäi. See ſäras nii toredaste, et kotinõel mõtles ühe teemandikiwi olewat. „Niiſuguſe kalli asjaga ſünnib ometegi tutwuſtada," mõtles kotinõel. Ta pööras ennaſt wiiſakaste pudeli tüki poole ja ütles: „Mul on auu ennaſt Teiega tuttawaks teha; mina olen preili Rinnanõel."

„Teie olete wiſt teemant?" küſis pudeli tükk.

„Jah, ſeda laadi ma ikka olen," wastas kotinõel.

Nüüd pidaſiwad üksteiſeſt palju lugu. Nemad jutuſtaſiwad ſelleſt, kuda maailm nüüdſel ajal uhke olla ja kuda igaüks iſeeneſeſt palju lugu pidada.

Korraga walati palju rohkem wett rennisſe, nõnda et üle renni ääregi wälja woolas. Suur wee wool wiis pudeli tüki ühes ära; kotinõel jäi ükſipäinis. „Juba tema ſai edaſi!" ütles nõel: „Aga mina, mina jään istuma, ſeſt mina olen hästi peenike; waat' kus auu ja ſee on tore!"

g) Kotinõela mõtted.

Kotinõel istus toredaste ſuurtes ja ſügawais mõtetes: „Ma olen nii peenike, et tõeste wõib arwata, et ma üheſt päikeſe kiireſt olen ſündinud! Sagedaste tulebki ette, juſt kui otſiks päikeſe kiired

mind wee alt taga. Ah! ma olen nii peenike, et ka mu ema mind wee alt enam üles ei leia. Kahju, et mu wana silm katki läks, ma usun, et ma weel nutaksin. Aga ei, seda ma küll ei teeks. Nutta, see ei ole mitte peenike, see ei kõlba mitte!"

h) Leitud.

Ühel päewal oliwad kaks uulitsa poissi renni ääres. Nad segasiwad ja sorisiwad renni läbi, leidsiwad wanu naelu, mõned nööbid ja muid niisugusid asju. Ropp töö küll, aga noh, see tegi ju poistele lõbu.

„Ai, ai!" karjatas üks poiss, kes oma sõrme kotinõela otsa wajutas. „Küll on aga jõmpsikas!" „Mina ei ole kellegi jõmpsikas, mina olen peenike preili!" ütles kotinõel; aga seda ei kuulnud keegi. Kirjalakk oli pea ümbert ära läinud, sõlgiwesi oli ta mustaks teinud, aga ta ise uskus, ta olla weel ilusam kui enne.

i) Laewa peal.

„Ennäe! Üks munakoor tuleb mööda wett alla," ütlesiwad poisid. Nad torkasiwad kotinõela munakoore sisse kõwaste kinni ja lasksiwad päri wett minema.

„Mina ise must, ja seinad walged, oh kui kena see on!" ütles kotinõel: „Nüüd wõiks igaüks mind waadata. See on meresõit! Kui ma aga mitte merehaigusesse ei jäe. Ei, siis lähen kohe katki!" — Aga ta ei jäänud merehaigeks, ega läinud katki ka.

„Küll on teraksest kõht hea merehaiguse wastu!" mõtles ta. „Peale selle ei wõi mitte unustada, et ma ikka

enam olen kui inimene. Merehaigus on nüüd mööda! Mida peenem ollakse, seda enam wõib ka ärakannatada.“

j) Wiimane wiletsus.

„Kröpsti!“ ütles munakoor, sest üks wanker läks temast üle.

„Oh sa taewas!“ kiljatas kotinõel; „küll nüüd rõhub raskeste! rinnakondid ragisewad, nüüd ommeti jään merehaigeks! Nüüd lähen katki! jah, katki lähen!“

Aga ta ei läinud mitte katki, et küll wankri ratas just otsekohe temast üle läks. Ta jäi ratta roopa sisse pikali maha ja nõnda wõib ta sinna jäädagi.

104. Tallekene.

Kord tallekene, kes ei olnud paha,
A'as naljapärast selga hundi naha,
Läks nõnda karja sekka kõndima. —
Wist pisut uhke oli ta.
Ta peale koerad kargasiwad
Nad hundiks teda arwasiwad,
Ja pidid suure wihaga
Ta kohe lõhki kiskuma.
Nad olksiwad tõeste ka teinud seda,
Kui karjatsed ep oleks peastnud teda.
Ei koerad kurjal tujul naljata!
Tall waewaga küll lauta jõudis,
Sest keha hädaste tal puhkust nõudis;
Kuid seal jäi haigeks, hakkas põdema,
Ja põdes, oigas terwe elua'a.

* *
*

Ma sulle, Annikene,
Ja sinu sõbradele
See jutu pühendan;
Sa juba lapsena ta õpi hästi päha,

Kui mitte nüüd, siis päraſt sa
Wõid temaſt tulu tabada.

„Wanaisa Krõilow."

105. Rebane ja hunt.

I.

Rebaſel oli kange nälg. Tema jookſis mööda teed ja wahtis kahele poole, kas ei saa kuskiltki midagi näpata. Korraga näeb, mees läheb hobuſega, külmetanud kalakoorem ree peal. „Küll oleks hea, waheſt ka kõhutäis kalu süüa," mõtles rebane. Jookſis ette, wiskas tee peale pikali maha, jalad ſirged, ſaba ſirewille .... mis ſurnud, ſee ſurnud, muud midagi! Kalamees sõitis juurde, nägi rebaſt ja ütles: „Tubli krae saab naeſe kaſuka peale." Wiskas rebaſe ſabapidi rekke, tõmbas roguski weel üle ja läks hobuſe kõrwal edaſi. Rebane tegi augu reewarwade wahele ja — kalu wälja loopima. Kalad läkſiwad üksteiſe järele, kunni enam ühtegi koorma peale ei jäänud. Siis lipſas wa' wader iſe ka taſahiljukesti minema. Mees läks koju, waatab — ei kraed ega kalu kumbagi enam.

Rebane taſſis kalad oma peſaſſe. Seal ta istus ja ja sõi. Hunt tuli juurde ja ütles: „Tere wader! Mis

ja jööd jeal?" — „Kalakesi, waderike," wastas rebane. — „Anna mulle ka ehk wõi üksainukenegi." —

„Noh, kuda siis? aja aga sina suu laiali! Näed, kui osaw ise: las' mina püüan, tema siis aga jööb," wastas rebane. — „Anna siis üks kalapeakenegi mulle!" — „Mitte sabakestki ei anna sulle! Püüa ise ja jöö siis, et wats rebeneb!" — „Õpeta kuda sina neid püüdsid?" — „Ole hea, otsi, kus jõe peal jää jees auk on, pista saba sinna sisse, istu ja ütle: kalad, tulge minu juurde suured ja weikesed! — küll siis kalad tulewad."

II.

Hunt otsis augu üles, pistis saba wette, istus ja urises: „Kalad, tulge minu juurde! suured ja ikka suured." Rebane tuli ka sinna, jookšis ümberringi ja pomises: „Külmeta, külmeta, hundi saba." Hunt küsis: „Mis ja, wa' wader, räägid jeal?" — „Sedasama, mis sinagi." Hunt aga istub ikka augu peal ja kordab oma sõnu, rebane jälle omasid. „Kulla waderike, kas ei ole ju aeg wäljatõmmata?" küsis hunt. — „Ei weel, küll ma siis ütlen kui paras aeg on," wastas rebane. Jällegi hunt istub ja kordab oma sõnu ja rebane omasid. Rebane nägi, et weeauk ju hästi külmetanud oli, ütles hundile: „Noh, waderike, tõmba nüüd wälja!" Hunt tõm-

bab, tõmbab — ſaba ei tule wälja. — „Näe, kui ahne ſa oled!“ haugutas rebane. „Eks ma käskinud ütelda! ſuured ja weikeſed, — ſina kordaſid ikka: ſuured ja ſuured. Noh, nüüd ei jaksa wälja tõmmata. Oota natuke, ma lähen kutſun külaſt abi.“ Ta jookſis külasse, kiſendas akna taga: „Tulge jõele, andke hundile walu. Hunt on jää külge kinni külmetanud!“ Mehed jookſiwad kirweste ja harkidega. Hunt nägi hädaohtu ligidal, tõmbas kõigeſt jõuuſt, kiskus saba ära ja pistis putkama ilma ſabata, kuda aga jalad wõtſiwad. Waderikene kiſendab taga järele: „Tule tagaſi! tule tagaſi, wa' wader! Kalakeſed unuſtaſid maha!“

106. Pähkel.

Kaks poissi, August ja Teodor, leidsiwad sarapuu pôôsa alt pähkli. Nemad hakkasiwad isekeskis riidlema. August ütles: „Pähkel on minu, sellepärast, et ma teda enne nägin.“

Teodor kisendas: „Ei, mina wôtsin ta maast ära, sellepärast on ta minu.“

Naabri sulane, Jaan, kuulis nende riidu. Ta ütles: „Ärge riielge! Mina seletan teie asja ära. Ta wôttis pähkli, hammustas pooleks ja ütles: „See pool koort saab Augustile, sest et ta pähklit enne nägi, teine pool aga Teodorile, et ta maast ära wôttis, aga tuum saab mulle, et teid ära lepitan.“ Ta pistis tuuma suhu, sôi ära ja läks oma teed.

Riidlemisest ei tule muud kui kahju.

107. Kurb lugu.

Miku tahab sepaks saada, haamer raske taguda;
Korstnapühjaks tahab saada, töö on must ja kõlbmata;
Miku tahab lukusepaks, süed liiga palawad;
Miku tahab kingisepaks, tallanahad tugewad;
Miku tahab mäemeheks, küürutada paha;
Hakkab waewalt ühe tööga, jätab warsi maha.

Miku, Miku mõtle sa,
Mis sust peab tulema!

Miku tahab möldriks saada, kotid rasked punnida;
Miku tahab kangruks saada, lõngad kurjad katkema;
Miku tahab rätsep olla, walusaste torkab nõel;
Miku tahab tisler olla, meister ise wäga hõel;
Raamatuid ta hakkab köitma, kliistri hais on paha:
Hakkab waewalt peale tööga, jätab jälle maha.

Miku mõtle, mõtle sa,
Mis sust peab tulema!

Miku palju peale hakkab, walmis ei sa midagi;
Nooruse' põli mööda jõuab, käed nõrgad koguni.
Mikust juba Mihkel saanud, aga ta on rumal mees;
Igapäew ta kerjab, palub, kaebab süda nukker sees:
„Oh ma rumal! Noores põlwes olin laisk ja paha,
Kõik, mis iial ettewõtsin, jätsin jälle maha.
Kahju, nüüd wast mõtlen ma,
Minust midagi ei saa!"

J. E.

108. Kes õpib see oskab.

Jakob tuli koolist koju ja pidi ühe salmikese pähe õppima. Aga sõber, Mihkel, kutsus ta wälja

mängima. Jakob pistis raamatu tasku ja hakkas õue peal palli mängima; aga salmikene ei hakanud pähe. Pime tuli kätte, Jakob läks koju, sõi oma õhtukese ära ja wiskas woodisse pikali. Ta wõttis ka oma raamatu ühes ja pani ta oma pea alla; aga tee mis tahad, salmikene ei jäänud ta pähe. Teisel hommikul tõusis ta kella 8 ajal ülesse, raamat oli kõweraks ja kaardu wajunud, aga salmikene polnud ikka weel peas. Jakob läks kooli, ja muidugi ei oskanud ta oma salmikest äralugeda. Nüüd oli tal häbi teiste ees. Ta punastas ära ja ei julgenud silmigi üles tõsta.

Kes midagi ei õpi, see midagi ei mõista;
Kes midagi ei mõista, sell' midagi ei anta;
Kell' midagi ei anta, sell midagi ei ole;
Kell midagi ei ole, see midagi ei wõi;
Kes midagi ei wõi, on — ei midagi.

109. Hallikas.

Palaw heina aeg oli käes. Weike Willem läks heinamaale heinalisi waatama. Tema ihu oli higine palawa pärast ja jänu oli suur. Willem teadis, et seal ligi hallikas oli. Ta läks hallikale ja waatab: selge, puhas hõbeda karwaline wesi nõriseb kalju prao wahelt wälja. Willemil ei tulnud meelegi, mis isa oli ütelnud, et sooja kehaga ei tohi külma wett juua. Ta jõi kohe jääkülma wett jänu otsa ja langes sennasamasse poolminestanud maha. Tüki aja järele toibus ta jälle ja wõis hädawaewalt koju minna. Ta jäi raske palawiku haigusesse. Oma haige woodi peal õhkas ta: „Oh kes oleks wõinud seda uskuda,

et ſes hallikas nii kange kihwt on!" Aga Willemi iſa ütles: „Hallikas ei ole ſüüdlane ſinu haiguſe päraſt, waid ſina iſe; ſeſt ſina olid hooletu ja ettewaatamata oma terwiſe päraſt."

110. Poiſs ja lind.

J. Liiw.

Mu linnuke, miks tegid metſa peſa
Ja iſe laulad ilma mureta?
Eks parem ole metſaäärne keſa,
Kus keegi ſind ei tule ſegama.

Liig kõikuw metſas on ſu peſa aſe:
Mees töttas ſinna tööle kirwega;
Wõib olla, ehk ta raiub ſelle kaſe
Kus ehitaſid peſa kartmata.
„Oh poiſike! See hoiatus ei makſa,
„Ma elan metſas üsna mureta;
„Ei loodud teelt mind keegi pöörda jakſa,
„Kus alguſeſt mind pandud elama.

„Eks wali saatus asu kõigis paigus,
„Kes tohib seda karta iganes?
„Ju wanast ajast kirwes raides kaikus,
„Kuid linnud laulwad ikka metsades."

111. Sinine aas.

Jutustajad on:

1. Isa (J.) ja tema lapsed.
2. Eduard (Ed.)
3. Anna (A.).
4. Liisa (L.).
5. Hans (H.).

I.

Hans. Isa, räägi meile jälle ilusat juttu!
Isa. Ma tean ühe suure sinise aasa.

Eduard. Isa, see on wist naljajutt; siniseid aasasid ei ole olemaski, sest aasad on ikka haljad ja roheliseд, aga mitte siniseд.

J. See aas, milleſt mina räägin, näitab täiesti ſinine olewat, ja ta on ſuurem kui kõik teiſed aaſad maailmas.

Liiſa. Kas mina olen ſeda aaſa millalgi näinud?

J. Sina ja kõik olete teda näinud ja wõite igapäew jälle näha. Selle aaſa peal ei kaswa küll midagi, ſiiski käiwad igapäew ſeal peal ilmarwamata hulk lambaid karjas. Mõned lambad on ſuuremad ja mõned wähemad.

H. Kui ſelle aaſa peal rohtu ei kaswa, kuſt ſiis lambad ſüüa ſaawad? Ega nad ometegi nälga wõi ſurra?

J. Minu lambad ja talled ei tunne nälga, ega taha ka ſüüa.

Ed. See on üks mõistatus; eluſad lambad need küll ei ole, ſeſt eluſad tahawad ſüüa ja juua, ehk muidu ſurewad nad nälga.

J. Eluſad on mu lambad küll; nemad elawad juba rohkem kui tuhat aastat, aga nad on ikka üheſuguſed nagu ennegi, ehk nemad küll ei tunne nälga ega jänu.

Anna. Sinu lambad olla rohkem kui tuhat aastat wanad; ſee on ometigi ime, ſeſt kooliõpetaja ütles minewal nädalal, et lammaste kõige ſuurem wanadus olla 14 aastat.

J. Armas laps, nagu ma ütleſin, nõnda ſee ka on; aga mu lambad on ka iluſad. Nad hiilgawad ja on nii iluſad, et ſeal — ſeal — noh, kus maal need paremad lambad nüüd oliwadki?

Ed. Hispanias, Hispanias! Ennä, iſa, eks mul olnud meeles?

J. No jah, Hispania lambad ei ole koguniste nii iluſad, ſeſt kõigil minu lammastel on kuldſed kuued ſeljas. (Lapſed waatawad imestades üksteiſe otſa, plahwatawad aga äkitſelt kõwaste naerma.)

A. ja Ed. (umbuſaldawalt). Ei niiſuguſeid lambaid pole olemaski, kellel kuldſed kuued on!

L. Lambad ei jäkſagi nii rasket kuube kanda. Sina, iſa, tahad aga näha, kas meie uſume.

J. See on ikka tõſi, lapſed; nende willad hiilgawad küll juſt kulla karwa ja ſärawad heledaste. Teie olete iſegi mitu korda nende päraſt rõõmu tunnud.

II.

Ed. Aga iſa, kas nad kõige päewa alati karjas on? Kas nad waheſt ka kiſendawad?

J. Nemad on küll kõige päewa karjas, aga neid alati ei nähta. Nende kiſa ei ole ma ka weel kuulnud.

A. Aga kui hunt kallale tuleb, küll nad ſiis ometigi kiſendawad ja pistawad jooſu?

J. Selle karjamaale ei ſaa hunt ialgi tulla, ja nendel on ka üks karjane, kes nende üle walwab.

H. Üks karjane! Üksainus karjane? Kas tema üksi wõib nii palju lambaid ära hoida? Mida moodi ſee karjane ſiis on?

J. Temal on ilus, helewalge riie ſeljas, mis läigib nagu hõbe ja ialgi ei ſaa mustaks. Ja ehk ta küll palju rohkem, kui tuhat aastat juba karjas käib, ſiiski ei ole ta weel ialgi tukkuma jäänud ega riided ſeljaſt ära wõtnud. Tema on alati uneta ja ärkwel, ja riided on ka alati puhtad ja walged.

Ed. Mina ſeſt küll ei wõi aruſaada; ſee wõib

küll mõni narrikene olla; wõib ehk mõni jalutu wõi pime olla, nagu wana sauna Tobias, kes küll kõigest 80 aastat wana on.

J. Ta ei ole jalutu ega pime; ta könnib oma karja seas ümber ja näeb selgeste.

A. Aga isa, eks ta waheſt ikka ka maga; sina aga muidu ütled, et ta iialgi ei magawat, et siis ka meie kaua ei magaks. Ja mis tal wiga ongi magada: hunt karja ei tule, ja eks tal ole koerad, kes karja kaitsewad?

J. Koerad? — Koeri tall küll ei ole, ega ole neid ka tarwis.

L. Muidugi on tal wist oma wilepill ka; kas ta teda ka ilusaste mängib?

J. Wilepilli temal küll ei ole, aga üks ilus hõbesarw. Sarw ei anna küll häält, aga tema teda ka puhuda ei wõi.

H. Asi läheb ikka imelikumaks. Karjatse lambad üle tuhat aastad wanad; sarw on ja puhuda ei wõi; iialgi ei maga, alati ärkwel; mine saa aru, mis see on!

III.

Ed. Kus maal siis see aasamaa on, mille peal need imeloomad karjas käiwad?

J. Ta ei ole kuskilgi maal, waid on ülewel kõikide maade kohal.

A. Noh, isa! siis peab ta wist õhus olema, eks ole ülewel õhus?

J. Weel kõrgemal.

L. Aga kuda ſiis lambad ſinna ſaawad? Ega nad ometegi lennata ei wõi.

J. Küll wõiwad. Nemad jalutawad ikka üle-wal ja ei kuku mitte maha.

H. Noh, küll ma tahakſin neid kuldſeid lam-baid näha, kui nad lendawad!

J. Sa wõid neid igal ööſel näha ſaada. Õhtul hakkawad nemad paiſtma, ja on kõige öö karjamaal nähtawal.

Ed. Ah jah, nüüd tean küll, mis need kuld-ſed lambad on! Aga karjane, kes ſee on?

J. See on ka lammaste juures. Kui teie teda näha tahate, ſiis waadake aga aknaſt wälja, ta paiſtab ſeal metſa kohal.

Kõik lapſed: Kuu, jah, kuu! Nüüd meie teame ſeda küll, ja tähed on lambad, ja ſinine rohu-maa on taewas. Küll ſa, iſa, aga rääkiſid mõiſta-miſi, aga näe, ikka ſaime aru! — Aga weel üks jutt, ſee oli ilus, weel üks!

J. Homme, lapſed, homme räägin jälle. Täna ei tule mulle enam midagi meelde.

112. Lapse kätki laul.

Rahwa suust.

Maga lapsuke!
Sa taewa talleke!
Need tähed ka on tallek'sed
Ja kuu on nende karjane.
Maga lapsuke!

Maga lapsuke,
Sind hoidku Jeesuke!
Ta sinu helde karjane
Ja sina tema talleke.
Maga lapsuke!

113. Hõiskel.

J. Tamm.

Liiri-lõõri lõpmata
Heliseb mul ees,
Üle aasa õitsewa,
Sini õhu sees.

Sirin särin siin ja seal,
Hõiskel on kõik aas.
Kari söömas aasa peal;
Istun mätal maas.

Pajupilli wõtsin ma —
Hing mul hääli täis:
„Tuudi-luudi-luudi-la“
Läbisegi käis.

114. Õhtul.

Päike läheb looja. Pilwed punawad tema ligidal. Jahe õhk lehwib üle maa. Kaste langeb maha ja kosutab rohtu. Õhk on karastaw ja lahe. Sääsed suruwad ja linnud põõsastikus laulawad õhtulauluſid. Mesilased on oma tarudesse öömajale ruttanud. Karjane tuleb karjaga koju ja puhub pasunat. Töötegijad tulewad oma töö juurest ära, nemad tahawad siiia ja puhata. Armsas perekonnas kõlab waikne õhtulaul Jumalale kiituseks ja auuks. Päraſt õhtupalwet heidab wäsinud töötegija hingama. Head lapsed soowiwad oma wanematele „head ööd“ ja lähewad woodisse. Magus uni katab kõikide silmad kinni ja waikne öö tuleb kätte.

115. Õhtu laul.

M. Körber.

Wõta oma tiiwa alla
Minu, oh helde Jeesuke!
Minu peale armust wala
Oma waimu rohkeste.
Ole Sina minuga,
Kui ma heidan hingama.

116. Päikese tõusul.

Meid hommik armsast äratab,
Kui päike loodust teretab,
Siis paistab kuldse ilu sees
Meil Jeesu heldus silma ees.

Kui walgust märkab waimu silm
Ja hingest lõppend pime ilm,
Siis tõusku tänu taewasse,
Loom jõudku Looja palwele!

117. Päikese kiired.

Päike oli ülestõusnud ja paistis selgeste. Ta saatis oma hiilgawad kiired maa peale, magajaid ülesäratama. Üks kiir tuli lõokese juurde. See wurtsatas omast pesast wälja, lendas kõrgele õhusse ja laulis: „Liiri, lõõrili lu, ilus on hommiku!“ Teine kiir tuli jänese juure ja äratas ta üles. Jänes ei hakkanud enam silmi ôôruma, waid hüppas metsast wälja pehmet orast ja rammusat rohtu pruukostiks

otsima. Kolmas kiir tuli kanade talli. Kohe hüüdis kukk: „Kukeleegu!“ Kanad lendasid kaagutades pennilt maha, otsisiwad ôue peal oma toidust ja läksiwad pesadesse munele. Neljas kiir tuli tuikeste juurde. Need hüüdsiwad: „Kukedikuu, tehke kuuri uks lahti ju!“ Ja kui uks lahti tehti, lendasiwad nad kôik wurinal pôllule ernid otsima. Wiies kiir tuli mesilase juurde; see tuli kohe wälja omast tarust, kuiwatas tiiwad ära ja lendas sumisedes ühest ôiest teise, mett otsima. Wiimaks tuli üks kiir ka laisklеja woodi juurde, teda ülesäratama. Aga see ei tôusnud üles, waid pööras ennast teise külje peale ja norskas edasi, kuna teised kôik juba töös oliwad.

Wanasôna: Uni ei anna uuta kuube, magamine maani särki.

118. Päike ja tuul.

Ükskord päike ja tuul riidlesiwad isekeskes, kumb nendest wägewam olla. Tuul ütles: „Katsume proowi selle teekäija kallal, kes seal mööda teed läheb. Kes ta mantli seljast ära wõtab, see on wägewam.“ „Olgu peale nii,“ kostis päike. Silmapilk hakkas tuul mantlit kiskuma ja raputama. Ka wihm ja rahesadu tuliwad temale appi. Waene teekäija õhkas ja ähkis küll, aga ta tõmbas oma mantli ikka kõwemine ja kõwemine enese ümber ja läks rutuga oma teed edasi. Tuul ei saanud mantlit mehe seljast ära.

Nüüd tuli kord päikese kätte. Ta saatis omad

soojendawad kiired armsast ja waikselt maha. Köik loodus sai elawaks ja rõõmsaks ja õhk läks soojaks. Teekäija pühkis higi otsa eest ja ei wõinud enam kauemine mantlit seljas kanda. Ta wõttis ta seljast ära ja hakkas ennast jahutama ühe suure kase wilus. Päike aga oli rõõmus, et wõit tema päralt jäi.

Wanasõna. Arm jõuab enam kui hirm.

119. Kõrts.

Wana lagund talumaja
Kukkus tuules külleli
Toed need ei jõudnud teda
Hoida enam õieti.
Kukkudes weel kõrtsi peale
Wiskas waate wihase:
Nagu oleks tema olnud
Sellepärast süüdlane . . .

J. Tamm.

120. Lahja leem.

Wäike Mann istus laua juurde lõunele. Ta maitses leent, pani lusika käest ära ja ütles: „See leem ei ole hea, mina teda küll ei taha!" Ema kostis: „Praegu pole mul aega paremat leent keeta, küllap õhtuks saame parema."

Pärast lõunat läks ema aeda kartulid noppima. Mann aitas ka kõrwal ja pani neid ka waheste kotti. Nõnda läks aeg kuni õhtuni. Õhtul läksiwad koju. Ema pani leeme jälle lauale. Mann katsus teda ja

ütles: „Waat' see on palju parem leem, kui lõune ajal oli" ja hakkas kärmeste sööma. Ema naeratas ja ütles: „See on just seesama leem, mida sa lõune ajal ei tahtnud; aga et sa õhtupoole lahkes õhus kiireste tööd tegid, sellepärast maitseb ta nüüd ka palju paremine."

121. Linnu pesa.

Jutustajad: Hindrek ja Willem.

Hindrek (näitab ühe puu poole): Kas näed? Näed seal ülewel?

Willem: Mis seal on?

Hindr. Kuldnokk läks oksa auku. Tõeste tema pesa on seal ülewel.

Will. Tubli, siis soowin sulle õnne ülesleidmiseks!

H. Ega sa küll ei usu, aga ma tahan selle leiduse kätte saada ja alles hoida.

W. Ära aga karu nahka nii wara ära müü! Aga mis me siis hakkame nende linnukestega tegema?

H. Mis hakkame tegema? Paneme nad puuri kinni.

W. Ja kas laseme seal nälgida?

H. Mikspärast? Eks me wõi neid oma akna kohta üles riputada, kus siis wanad neid söödawad ja kaswatawad.

W. Kas nad seda aga ka teewad?

H. Miks mitte? Puu on ka ju toa ligidal. — Eks see ole lõbus kuulda, kuda noored linnukesed siristawad ja plagistawad, ja kena waadata kuda nad suu laiali ajawad, kui wanad, toitu toowad?

W. Ja see peab siis sulle lõbu tegema?

H. Miks mitte?

W. Kas see ka hästi lõbus oleks, kui meie, meie oleksime wangis kinni ja isa ja ema meile südame ahastuses läbi trellide leiba kätte annaksiwad?

H. Wõi meie siis linnud oleme.

W. Wähemast sulga meil küll ei ole; aga kas sa ei mäleta seda sõna: „Ära piina looma nalja pärast, sest ta tunneb walu nagu sinagi?"

H. Kas minagi neid siis piinata tahan, nööri otsas kinni pidada wõi nälgida lasta?

W. Sa siis ei usugi, et juba wangipõli ja oma wanematest lahutamine neile suureks piinaks on. Kas sul ei olegi hale meel, kui wanemad ahastates puuri ümber lendawad ja poegi kutsuwad? Kui pojad haleda häälega neile wastu sirtsutawad! Kui truuid wanemad puuri külge kinni hakkawad, oma waesid lapsi söödawad ja läbi trellide neid nagu musutawad? O wend! kas sa tõesti nii walju südamega oled?

H. Noh, taga ikka! taga! Kes siis niisuguse liigutawa hoiatamise wastu wõib seista? Ei, seda ei wõi. (Walju häälega): Ja teie weikesed linnukesed, elage rahulikult ühes oma wanematega; ja kui te suureks kaswate, siis laulge meile üks laul puu otsast alla! — (Tagamine). Aga kas tead, wend Willem, kellele nad siis laulawad, kas mulle wõi sulle?

H. ja W. (mõlemad): Eks ikka mulle!

122. Kaswatamise tabel eht üks kord üks.

Selgeks õppida.

1 kord 1 on 1	1 × 4 = 4	1 × 7 = 7
2 × 1 = 2	2 × 4 = 8	2 × 7 = 14
3 × 1 = 3	3 × 4 = 12	3 × 7 = 21
4 × 1 = 4	4 × 4 = 16	4 × 7 = 28
5 × 1 = 5	5 × 4 = 20	5 × 7 = 35
6 × 1 = 6	6 × 4 = 24	6 × 7 = 42
7 × 1 = 7	7 × 4 = 28	7 × 7 = 49
8 × 1 = 8	8 × 4 = 32	8 × 7 = 56
9 × 1 = 9	9 × 4 = 36	9 × 7 = 63
10 × 1 = 10	10 × 4 = 40	10 × 7 = 70
1 × 2 = 2	1 × 5 = 5	1 × 8 = 8
2 × 2 = 4	2 × 5 = 10	2 × 8 = 16
3 × 2 = 6	3 × 5 = 15	3 × 8 = 24
4 × 2 = 8	4 × 5 = 20	4 × 8 = 32
5 × 2 = 10	5 × 5 = 25	5 × 8 = 40
6 × 2 = 12	6 × 5 = 30	6 × 8 = 48
7 × 2 = 14	7 × 5 = 35	7 × 8 = 56
8 × 2 = 16	8 × 5 = 40	8 × 8 = 64
9 × 2 = 18	9 × 5 = 45	9 × 8 = 72
10 × 2 = 20	10 × 5 = 50	10 × 8 = 80
1 × 3 = 3	1 × 6 = 6	1 × 9 = 9
2 × 3 = 6	2 × 6 = 12	2 × 9 = 18
3 × 3 = 9	3 × 6 = 18	3 × 9 = 27
4 × 3 = 12	4 × 6 = 24	4 × 9 = 36
5 × 3 = 15	5 × 6 = 30	5 × 9 = 45
6 × 3 = 18	6 × 6 = 36	6 × 9 = 54
7 × 3 = 21	7 × 6 = 42	7 × 9 = 63
8 × 3 = 24	8 × 6 = 48	8 × 9 = 72
9 × 3 = 27	9 × 6 = 54	9 × 9 = 81
10 × 3 = 30	10 × 6 = 60	10 × 9 = 90
1 × 10 = 10	4 × 10 = 40	7 × 10 = 70
2 × 10 = 20	5 × 10 = 50	8 × 10 = 80
3 × 10 = 30	6 × 10 = 60	9 × 10 = 90

10 × 10 = 100 10 × 100 = 1000 1000 × 1000 = 1000000 (miljon)

123. Poiſs ja õis.

J. Liiw.

Poiſs:

„Oiekene õrnakene,
Ilul õitſed oru ſees;
Kallis koidu kannikene,
Miks ſul ſilmad piſaras?

Õis:

Lapſukene, linnukene,
Rõõmſalt ſeiſad minu ees,
Aga waheſt noorukene
Sinul ka on ſilmad wees."

Poiſs:

„Õiekene puista alla
Muru põue piſarad, —
Nutt on kibe ſüdamele —
Waluſt nemad tulewad."

Õis:

„Piſarateſt koit on mulle
Kuldſe pärje punumud;
Et ma tõuswa päikeſele
Oleks wastu ehitud.

Nüüd ka ſulle, poiſikene,
Piſarad on luſtimäng;
Kui kord oled inimene,
Siis ſul nuttes ſüda räuk."

* * *

Poiſike ſai õie kõneſt
Sügawaste liigutud,
Kummardas ta ette kurwalt,
Andis tale hellaſt ſuud.

124. Wallatu karjapoiſs.

Üks karjapoiſs tahtis alati linnupeſi läbi ſorida. Iſa ja ema tõreleſiwad teda mitu korda ſelle pärаſt, aga poiſs ei hoolinud ſeſt midagi. Ükskord oli ta karjaga jõe ääres. Seal lendaſiwad kallas-pääſukeſed oma peſa aukudeſt ſiſſe ja wälja. „Oot, oot ma katſun ka, mis nende peſades õige on," mõtles poiſs. Ta ronis ka kaldale nende kallale, pistis käe ühte ja teiſi peſaſſe. Aga peſad oliwad kõik ſügawal ja käſi ei ulatanud ei poegade ega munade ligi.

Ta katſus weel üht peſa. „Ennäe, eks ole pojad käes!" hõiskas poiſs: „Tulge aga wälja!

Tunnukse teid küll alles ilma sulgedeta olema, aga kui lennata ei wõi, küllap wõite jões sellegi päraſt natuke ujuda!“ — Ta wõttis ka peo täie elukaid peſaſt wälja, aga — oh ſa heldekene — kõik ſiſalikud! Poiſs ehmatas nii ära, et jõkke kukkus ja pääſes ſuure waewaga teiſele poole kaldale.

Ehmatuſe ja külma wee ſees rabelemiſe päraſt jäi ta haigeks ja põdes kodu mitu ’nädalat. Aga ſeſt ajaſt ei puutunud ta ilmaski enam lindude peſi.

125. Peeter I.

Peeter I. jättis ükskord oma kaaſas olijad lagendiku peale ja läks iſe metſa kõndima. Ta käis ſenna ja tänna ja tuli wiimaks talumehe juurde, kes puid raius. Keiſer ütles: „Tere ja Jumal appi! külamees.“

„Tere jumaleme, aita Jumal!“

„Wii mind lagedale wälja, külamees, ma ei oska teed!“

„Mis tarwis mina ſind wiin? Sa leiad ju tee iſegi üles. Mine otſekohe edaſi, kääna paremale poole, ſiis pööra pahema poole, kui tee wasta tuleb, ſiis pahemale poole, päraſt jälle parema poole, ütles mees.

„Mina ei ſaa ſeſt aru,“ ütles Keiſer, „wii ſina mind wälja.“

„Jah härra, aga mul on kallis tööpäew.“

„Kallis tööpäew? Noh, ma maksan wälja.“

„Wot, kui wälja maksad, ſiis läheme.“

Nemad istuſiwad talupoja wankriſſe ja sõitſiwad minema. Tee peal hakkas Keiſer mehelt küſima: kus ta käinud ja mida ta näinud?

Mees seletas ühte ja teist kus ta ka käinud ja mis näinud.

„Aga kas tsaari*) oled näinud ka?“ küsis Keiser.

„Ei ma tsaari weel ei ole näinud, aga küll tahaksin ma teda näha saada.“

„Siis waata, lagendikul wõid teda näha saada.“

„Aga kuida ma teda ära tunnen?“ küsis mees.

„Kui kõik teised kübarad ära wõtawad, siis waata, kellel kübar pähe jääb, see on tsaar.“

Nemad sõitsiwad lagendikule. Inimesed nägiwad keisrit tulema, kõik wõtsiwad kübarad ära ja hüüdsiwad: „hurraa!“

Mees wahtis ümberringi: kõigil kübarad ära, nendel kahekesti peas. Ta küsis: „Kes siis on tsaar?“

Peeter Alekssejewitsh wastas: „Nagu näha, üks meitest peab tsaar olema.“

Talumees sai oma kalli tööpäewa auusaste tasutud.

126. Waar ja moor.

Muinasjutt kalameheſt ja kuldkalakeſeſt.

I.

Muiste elas mere ääres,
Mere ääres mätasonnis**)
Waar oma wanamooriga
Aastat kolm ju neljatkümmet.
Waar käis merel kalu püüdmas,
Moor see kedras kodu kedruſt.

*) Wene rahwas nimetab oma Keisrit Tsaar, see on Ülem walitseja.

**) Wäike sauna hurtsik, mätastega kaetud.

Waar kord heitis nooda wette,
Noot kandis muda kaldale;
Heitis nooda teiſe korra,
Noot kandis rohtu kaldale;
Heitis kolmandama korra,
Noot kandis kala kaldale:
Kala polnud päris kala,
Oli aga kala kuldane.

Kala hakkas kõnelema,
Palwe keeli pajatas;
„Wanakene, waarikene,
Laſe mind tagaſi mereſſe!
Lunastuſeks luban mina
Sulle ſuure, ſuure makſu . . .
Küſi mis iſe ihaldad!“

Waar ſee kuulis, waar ſee kohkus,
Kohkus ära kuulu üle —
Aſi on aruſaamata.

Aastat kolm ju neljatkümmend
Mees käib merel kalu püüdmas,
Jialgi ei aga kuulnud,
Et ka kala kõneleks.
Tema laskis kala lahti,
Kohkunult ise kõneles:
„Jumal hoidku! Kalakene,
Mine aga jälle merde,

Ela seal ilma hirmuta!
Ostuhinda ma ei ihka,
Lunastust ei mingisugust.“
Waar töttas kohe koduje,
Moorile seal rääkis nõnda:
„Täna sain ma kala kätte,
Kätte kala, kes kuldane.
Meie keeli rääkis kala,
Palus ennast lahti lasta,
Igatses merde elama;

Lubas ostuhinnaks mulle
Mis aga iganes ihaldan.
Ostuhinda kalalt aga
Ma ei julgenud küsida,
Laskšin kala muidu lahti
Mere wilusse maksuta."

Wanamoor waariga mürama,
Kurjal häälel kaagutama:
„Oh sa tola, päris tola!
Ei möistnud maksu mõtelda,
Künakestki kalalt nõuda;
Näed, meil küna on katkine!"

II.

Waar läks kohe mere äärde ...
Meri wirwendas weidike.
Waar hakkas kala kutsuma.
Kala tuli kalda ligi,
Küsis: „Mis waja on, wanamees?"
Waar see kummardas ja kostis,
Paluwalt nõnda pajatas:
„Kalakene, kullakene!
Wanamoor ei anna rahu,
Hingerahu enam mulle.
Terwet küna tema tahab,
Wana küna meil katkine."
Kala waarile seal wastab:
„Mine koju, pole wiga,
Uue küna küll annan ma."
Waar töttas kohe koduje.
Mis ta leidis kodussagi?
Uus oli küna ukse kõrwal,
Seda leidis ta kodussa.
Wanamoor waariga mürama,
Kurjal häälel kaagutama:
„Oh sa tola, päris tola!
Palus, tola, palja küna —

Künas kas küllalt on waranduft?
Kasi, tola, kala juurde,
Kummarda maani kala ees!
Palu temalt parem maja,
Onnis ei enam wõi elada!

III.

Waar läks kohe mere äärde,
Meri laenetas kergeste . . .

Waar hakkas kala kutsuma.
Kala tuli kalda ligi,
Küsis: „Mis waja on, wanamees?"
Waar see kummardas ja kostis,
Paluwalt nõnda pajatas:
„Kalakene, kullakene!
Wanamoor ei anna rahu,
Hinge rahu enam mulle:
Maja ta palub, pöörane!"

Kala ſeal wastab waarile:
„Mine koju, pole wiga,
Maja küll annan teile ma!“
Waar tõttas kohe koduje.
Mis tema leidis kodusſagi?
Onniſt pole jälge järel,
Pole jälge piſematki;
Ees aga ſeiſab ilus maja,

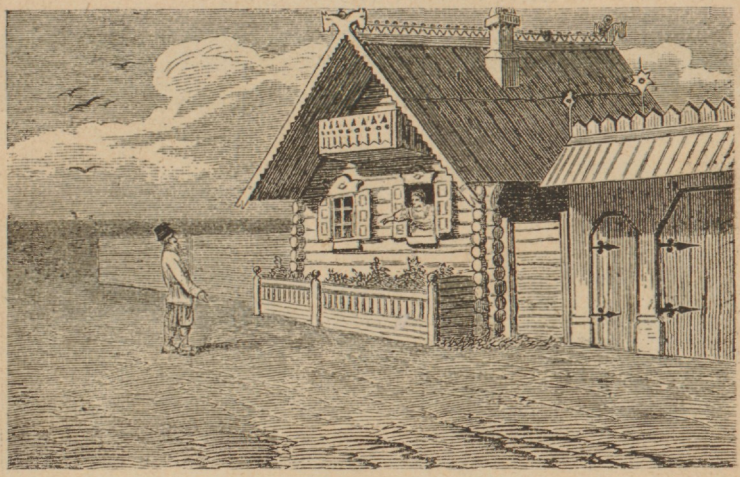

Korsten walge, telliskiwiſt,
Wärawad tamme laudadeſt.
Wana moor ſee wahib aknaſt,
Waarile wastu kiſendab:
„Oh ſina tola, päris tola,
Palus, tola, talumaja!
Paremat polnud tal paluda!
Kaſi, tola, kala juurde,
Terwita kala targaste:
Ma ei talunaeſeks taha;
Mõisniku emandaks ihaldan.“

IV.

Waar läks kohe mere äärde,
Meri liikus ja mühises ..
Waar hakkas kala kutsuma
Kala tuli kalda juurde,
Küsis: „Mis waja on, wanamees?"
Waar see kummardas ja wastas,
Paluwalt nõnda pajatas:

„Wanamoor ei anna rahu,
Hinge rahu ikka mulle,
Ta ei taha talunaeseks —
Mõisniku emandaks ihaldab.
Waarile seal wastab kala:
„Mine koju, pole wiga,
Sellegi soowi küll täidan ma!"

Waar tõttas kohe koduje.
Mis tema nägi kodusõagi?
Ees tal seisab uhke mõisa

Endise talu aſemel...
Wanamoor wahib trepi peal,
Seljas on tal kallis kaſuk,
Tanu ſiidine peaſſa,
Pärli helmed ümber kaela,
Kuldaſed ſõrmuſed käeſſa,
Punaſed ſaapad jalaſſa,
Tema ees aga hoolſad orjad;
Põlwili prouat paluwad;
Tema neid peſſab ja karwustab.
Waar ütles wanamoorile:
„Tere, tere, mõiſa emand!
Kas on ſinu hing nüüd rahul?“
Wihaſelt käratas wanamoor;
Talli juurde tallitama
Saatis ta waari ſedamaid.

V.

Tõttas nädal, tõttas teine,
Wanamoor hakkas hullama,
Kutſus waari, käskis nõnda:
„Mine ſa kohe mere äärde,
Terwita kala targaste:
Emand ma ei taha olla,
Kuninga prouaks ihaldan!“
Waar ſee kohkus, wastu kostis:
„Wanamoor, kas hulluks lähed?
Sul pole asjus õiget aru,
Pole ſul kõnakut ei kõnet,
Naeruks ſaad kõigele riigile!“
Wanamoor ſai wäga kurjaks,
Waarile löi wastu nägu:
„Wanamees, kas ſa waielda
Mõtled mõiſa emandaga!
Kaſi kohe mere äärde,
Wõi laſen wiia ſind wägiſe!“
Waar läks kohe mere äärde;

Meri laenetel mustendas . . .
Waar hakkas kala kutsuma . . .
Kala tuli, kala küsis,
Kala tuli kalda äärde,
Küsis: „Mis waja on, wanamees?"

Waar see kummardas ja wastas,
Paluwalt nõnda pajatas:
„Kalakene, kullakene!
Wanamoor on jälle mässul,
Emand ei ta olla taha,
Kuninga prouaks ihaldab!"

Waarile seal wastab kala:
„Mine koju, pole wiga,
Täide saab tema tahtmine!"

VI.

Waar tõttas kohe koduje.
Mis ta nägi kodussagi?
Kõrged kuninglikud kojad
Paistawad silma särawalt
Endise mõisa asemel.
Wanamoor see istub kojas
Laialise laua taga,
Istub kuninga prouana.
Suured härrad sundimata
Teda hoolsaste teeniwad,
Wanamoor joob kallist wiina,
Prääninguid peale hammustab.
Ümberringi tal seisawad
Waljud kuninglikud wahid,
Kirwed neil õladel kiirgawad.
Waar see nägi, kohkus wäga,
Kummardas maani naese ees,
Sõnus ise seda wiisi:
„Tere, kõrge kuninganna!
Kas on nüüd sul süda rahul?"

Wanamoor ei wastanudki,
Andis käsku käredaste;
Waari sealt wälja ajada,
Tõrjuda ära kus seda ja teist.
Kokku jooksiwad siis härrad
Waari sealt walja ajama,
Lükkasiwad läwe ette,
Kõmmu kuklasse andsiwad;

Wahid aga läwe kõrwal
Kurjalt kirwestega teda
Tahtsiwad tükkideks taguda,

Rahwas waari hirwitama:
„Paras sulle, päris paras!
Olgu sulle õpetuseks:
Ära istu wõera rekke!

VII.

Läheb nädal, läheb teine,
Wanamoor jällegi jändama,
Uueste ja hullemine . . .
Saadab teendrid mehe järgi;
Teendrid ta üles otsiwad
Toowad walitseja ette.
Wanamoor räägib waarile:
„Mine kohe mere äärde,
Terwita kala targaste:
Ei ma taha enam olla
Kuninga proua kauemalt;
Tahan mere walitsejaks
Kuldse kala käsuandjaks
Okeanisse*) asuda."
Waar ei julgend wastu panna,
Sõnakestki sekka öelda,
Merele sammub ta sedamaid . . .

Meri mühab, meri hulub,
Laened wihaselt laksuwad . . .
Waar hakkab kala kutsuma.
Kala tuli kalda ligi,
Küsis: „Mis waja on, wanamees?"

Waar see kummardab ja kostab,
Palwe keelel nii pajatab:
„Kalakene, kullakene!
Mis pean naesega tegema?
Ei ta enam taha olla
Kuninga proua kauemalt;
Tahab mere walitsejaks,
Tahab sinu käsuandjaks
Okeanisse asuda."

Kala ei kostnud sõnagi,

*) Maailma suur meri nimetatakse Okeaniks.

Wirutas wastu wett ſabaga,
Mere hauda ära kadus ...
Waar weel kaua ootas wastuſt,
Wastuſt ei tulnud wähemat,
Waar läks kohkunult koduje.

Mis ta leidis kodusſagi?
Mätasonn on mere ääres,
Wanamoor istub läwe peal:
Katkine küna on tema ees.

A. Puſchkin'i järele J. Tamm.

127. Unenägijad.

Hispaniamaa kuningas, Karl V. oli ükskord jahi peal. Tema jäi oma ſeltſimeesteſt lahku ja juhtus ühe puuraiuja urtſiku juurde. Ta mõtles ſiin

natukene puhata ja siis edasi minna. Kui ta hurtsiku sisse astus, nägi ta neli inimest õlgede peal pikali maas olewat. Need oliwad röövlid.

Kuningas küsis juua. Kui ta waewalt ühe klaasi wett sai ära joonud, tuli üks röövel tema juurde ja ütles: „Ma nägin praegu unes, et Teie mantel on mulle paras“ — ja wõttis kuninga mantli ära. Selle peale tuli teine röövel ja ütles: „Ma nägin unes, et Teie kuub mulle hästi passib,“ — ja wõttis nende sõnadega kuninga kuue ära. Kolmas röövel wõttis nõndasammuti tema kübara. Aga neljas tahtis tema jahisarwe ära wõtta, mida Karl kuldse ketiga oma kaelas kandis. — „Luba mulle et ma enne näitan, kuda seda sarwe tuleb pruukida,“ ütles Karl, „aga siis wõta pealegi omale.“

Ta pistis sarwe otsa hurtsiku aknast wälja ja puhus kõigest jõuust, nõnda et mets kõlas.

Selsamal silmapilgul jooksiwad kuninga seltsimehed kõigilt poolt kokku, sest et nemad oliwad teda juba ammugi mööda metsa tagaotsinud. Oh, kuda nüüd röövlid äraehmatasiwad, sest nad tundsiwad, et suur küttide hulk neid ümber piiras. See hoop tuli neile äkitselt ja üsna ilma ootamata. — Kuningas aga ütles: „Need inimesed nägiwad unes kõik seda, mis nad ise soowisiwad, nüüd on kord minu käes und näha. Ma nägin unes, et need neli kurjategijad kõik wõllas rippusiwad ja käsin teid, et mu unenägu selle hurtsiku ukse ees silmapilk saaks täidetud.“ Nõnda sündis ka.

128. Punik.

J. Tamm.

Kord Päitsik puskis Punikut,
Kes teab, mis tulu sellest saada ihkas?
Wõib olla et ta Punikut wast wihkas,
Wõi waigistas ehk muidu südant wõimikut.

Ta oli Punikust ju kõwem palju.
Ja kus on teine nõdrem ees,
Seal iga kergatski on mees!

Mis tegi aga Punik? — Hoobi sai ta walju,
See oli tarwis kätte tasuda;
Kuid kudas õiendada kangemaga;
Ei wõi ju wastu hakata!

Ta waatab ümber: ees tal Kirjak waga . . .
See oli nõdrem temast — seda teadis ta —
Ja selle kallale siis tormas tuhinaga.

* * *

Ma ütlen lisaks weel:
Nii pole ükski aasal karja hulgas lugu, —
Kus trooni peal on tõpra meel, —
Waid juhtub sealgi nii, kus inimeste sugu:
Et see, kes jõukam, rusub kehwemat,
Ja kehwem — jälle kehwemat.

129. Kirik.

Kirik on Jumala koda. Jeesus ütles: „Ma pean ses kojas olema, mis mu Isa päralt on.“ Kirik näitab oma kõrge torniga, nagu sõrmega, üles

.aewa poole. See paistab kaugele mitme wersta taha ära. Kirik on iluſa koha peal ja hoopis teiſt wiiſi ehitatud kui teiſed majad. Tema on koguduſele jumalateenistuſe paigaks. Kirikuſſe wõiwad kokku koguda wanad ja noored, rikkad ja waeſed, terwed ja haiged, tutwad ja wõerad. Nemad on ſeal kõik üheſuguſed Jumala ees. Torniſt on kella helin kuulda; ſee kutſub inimeſi kokku Jumala ſõna kuulma, laulma ja paluma.

Kui armſad on ſinu hooned, oh wägede Jehowa!

130. Kiriku waremed.

Üks muiſtne kirik ſeiſab
Mäe künkal, metſa ſees;
Mind rõõm ja walu täidab,
Ta peale waadates.

Ta müür, mis lagund, paljas
On muiſtne mälestus,
Kuid ehapunaſt ſeljas
On kumb tal kuldne, uus.

Kui palwe kella kõla
Meid hüüab õhtule,
Siis nagu kuulduks ſala
Ka ſealt üks kelluke.

See helin ime wäega
Wiib waimu walwele;
Nii kirik püha mäega
Jäeb paigaks palwele.

J. G.

131. Riiſi puder.

Ükskord oli ühes weikeſes linnas üks waene tütarlaps. Ta oli waga ja hea ſüdamega. Tema elas oma kaſuema juures. See ei tahtnud temale ſüüa anda. Kord läks tütarlaps metſa kõndima. Üks päkapikune wanamees tuli tema wastu ja küſis:

„Armas laps, miks ſa nii mures kõnnid?“ Laps wastas: „Mu kõht on tühi, ſeſt eila lõune aeg ſain natukene ſüüa.“ Wanamees kinkis lapſele weikeſe keedupotikeſe ja ütles: „Mine koju, ja kui ſa ſelle poitikeſele ütled: „Keeda potikene!“ ſiis ta keedab ſulle hästi head ja maguſat riiſi pudru. Kui aga juba küllalt arwad olema, ſiis ütle: „Potikene ſeiſa!“ ſiis jätab ta keetmiſe järele. Tütarlaps wõttis potikeſe tänuga wastu ja wiis koju. Tema keetis nüüd nii tihti kui aga tahtis maguſat pudru ja ſõiwad ühes oma kaſuemaga.

Ühel päewal läks tütarlaps kodunt ära. Kaſuema ütles potile: „Keeda potikene!“ Potikene kohe keetis ja kaſuema ſõi kõhu täis. Potikene keetis ikka edaſi. Kaſuema tahtis kül keelda, aga ei teadnud keelamiſe ſõna. Juba puder ajas üle poti ääre wälja, aga ta keetis ikka edaſi. Köök ja elumaja ſaiwad pudru täis. Juba linna uulits ja tõiſed majad ka kõik pudru ſees, nagu tahaks potikene kõik ilma pudruga täita. Häda oli kõige ſuurem ja keegi ei teadnud abi teha. Wiimaks, kui weel üks ainus maja järel oli, tuli laps koju ja ütles: „Potikene ſeiſa!“ Kohe jäi pudru keetmine järele. Kes nüüd linna tagaſi tahtis minna, ſee pidi eſite pudru eeſt ära ſööma.

132. Laisa unenägu.

Kõik laisad kiitwad seda maad
Kus poleks tarwis teha tööd;
Kus elada saaks hooleta
Ja süüa ilma waewata.

Kord laisk üht' riiki unes nägi,
Kel piiriks — riisi-pudru mägi,
Lai wersta neli, wiis wôi kuus
Ja igal päewal wärske uus;
Kes sellest tahtis üle minna,
See söögu rada läbi sinna.

Noh, kuida oli lugu seal?
Kôik aiateibad olid worstid,
Ja sukrust wärawad ja postid,
Wôist ehitatud hoone seinad
Ja kärjemeest kôik ahjud, korstnad,
Kôik katusedki — sukru koogid
Ja präänikutest uksed, luugid;
Ei leitud midagi seal puust,
Pôld, kiwidki just selge juust.

Kus lôppes ära pudru mägi,
Sealt woolas wälja piima jôgi,
Jôe kaldal seisid saiapuud
Täis kakukesi, — mis ju suud
Wett jooksma teeb, — need kukkusid
Puust jôkke nii kui plupsusid.
Siis tuli kokku rahwa rüdi
Kôik sööma saia, piima pudi.

Ka jooksid küla tänawal
Sead, walmis küpsed, padinal,
Puss nuga juba selja sees,
Et leigata wôib igamees.
Kes esmalt sai, see wôttis sealt,
Kus parem koht on — selja pealt;
Nüüd pistis wäitsa uuest hästi

Sea peki sisse jälle püsti
Ja siga jooksis rutuga
Teist laiska üles otsima.

Rahwa suust.

133. Wesi.

Wesi woolab ikka kõrgemast kohast madalamale. Kõige kõrgemad kohad on mäed, aga kõige madalamad on mered. Mägedes ja ka soodes on hallikad, kust wesi wälja nõriseb ojadesse. Kui palju ojasid endid ühendawad, siis saawad nad üheks jõeks, mis ikka mere poole edasi woolab ja suuremaks kaswab. Nagu lapsed ema sülle jooksewad, nõnda woolawad jõed meresse. See on ju maailma algusest nii olnud. Aga kas meri saab nii täis, et hakkab wett üleajama? Ei sa. — Kuhu siis merest wesi jääb? Päikese soojuse ja tuule läbi aurab wesi merest ülesse. Aurust saawad pilwed, mida tuul üle kõige maailma laiali ajab. Pilwetest sajab wesi maha ja kastab maad. Mere wesi on soolane ja kibe, aga jõgede ja järwede wesi on mage ja hea.

134. Hiire pojad.

Hiire emal oli kuus wesihalli poega. Ta tahtis kodunt ära minna ja ütles oma lastele: „Lapsed, mina lähen nüüd wälja toitu otsima; ärge teie seni mitte toast wälja minge, ega ka kedagi wõerast sisse laske.“

„Ei lähe, ei lähe ema! Ei lase ka kedagi sisse

tulla!“ kinnitasiwad lapsed. Wana hiir wõttis koti selga ja läks ära.

Hiire pojakesed rääkisiwad weel mitu korda ema sõnu järele, lubasiwad keeldu kuulda ja hakkasiwad mängima.

Natukese aja pärast tuleb üks wõeras mees, wana kirju kass, hiire augu suhu, teretab lahkeste ülewelt alla ja küsib: „Lapsed, kas ema on kodus? Mul on hädalist asja toimetada; tulen linnast ja tahan täna jälle tagasi sõita.“

„Ei ole! Ema läks kodunt ära,“ wastasiwad hiirekesed.

„Noh, tulge siis, lapsed, ise kambrist wälja, ma räägin teile oma asja ära ja lähen siis jälle minema. Aeg on kasin.“

„Ei me tohi kambrist ka wälja minna! Ema keelas ära,“ ütlesiwad hiirepojad.

„Mis te siis kardate, mina olen ammugi juba teie emaga tuttaw! Tõin teile ka tuttawa poolest weel külakakku kaasa!“ Nende sõnadega wõttis kass suure tüki lehkawat pekki taskust wälja ja näitas teda hiirekestele.

Küll oli peki hais weikestele meestele armas, aga siiski ei läinud keegi wõerast meest wastu wõtma. Wiimaks ütles kõige weiksem wend: „Olgu peale, wõeras onu on nii lahke ja jutukas, eks ma lähe kuulama, mis sõnumid ta emale toob.“ Teised ütlesiwad küll: „Ära mine, ära mine! Aga kangekaelne poisike ei kuulanud sest midagi, waid läks kambrist wälja.

Niipea kui ta aga wäljas oli — krapsti! rabas kass waese mehe kinni ja läkski!

J. Kunder, Lasteraamat.

135. Rüütel.

Üks rüütel — päris meie aja ratsamees —
Jäi seisma Karja kõrtsi ukse ees,
Sest puhkust oli tale wistist waja —
Ja kõrts on päris puhkajate maja.
Et hooletum wõiks olla, ruuna kinnitas
Ta samba külge — ise kõrtsi tõttis.

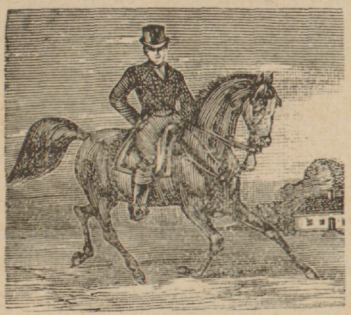

Kes teab, mis tegi seal, mis toimetas
Kuid kui ta wälja tulles reisi ette wõttis,
Siis kõikudes ju jalgel käis
Ja salasõnu sonis.
Pea oli tal wist parajaste täis.

Ta peastis looma lahti, tale selga ronis
Ja andis kannukside. — Loom liikus, aga mees
Kui jahukott, kui mätas kukkus seljast maha
Ja pöörles pori sees.

Ta karjub ruunale: „Sa kõlwatu! sa lurjus!
Sa pöörane ehk arwad, et ma purjus!
Ma näitan sulle, et sul isand ees!“
Nii hüüdis ta ja ennast jalge peale ajas,

Piits keerles käes, loom ägas walu all:
Hoop hoopi peale ſadas ſelga tal',|—
Mets hoopideſt ja wandeſt wastu kajas.

* * *

On inimeſi — teadke lugejad —
Kes iſe a'awad omad asjad nurja,
Siis ſeda teiste teoks arwawad
Ja, kui weel wõiwad makswad kätte kurja.

J. Tamm.

136. Koer ja kaſs.

Kord koer ja kaſs hulgudes iſanda ees
Üksteiſe peale kaebleſid ſilma wees:
Koer, kuriloom, hammustas reied mul katki!"
„Kaſs, waenlane, kriimustas mu ſilmad lõhki!"
„Koer ſalaja kõõgis pani nahka lihatüki!"
„Ja ſahwris kaſs kooris ära piimapüti!"
Kui peremees nägi et kumbki ei lepi,
Siis ligidalt nurgaſt ta wälja tõi kepi
Ja ütles: „Nüüd waatke, ſee teile on paras,
Seſt nii hästi üks kui ka teine on waras!
Te' peate õppima paremat elu,
Kui mitte, ſiis annan teil' kepiga walu!"

137. Loodus.

Mis on loodus? Kõik mis Jumal on loonud, taewas ja maa peal, nii hästi nähtawad kui nägemata asja nimetatakſe — looduſeks. Nõnda ſiis:

inimeſed, kõikſuguſed elajad ja loomad, puud ja rohu taimed, mis maa ſeeſt üles kaswawad, kiwid, weſi, õhk, päike, kuu ja tähed jne. ſeda kõik nimetatakſe ühe ſõnaga: loodus. Kõik loodud asjad maa peal jagunewad kolme pea oſasſe ehk riiki. Loomad, mis maa peal ja wees elawad, nimetatakſe Elaja-riik; puud, rohud, wiljad ja kõik mis maa ſeeſt üleskaswawad, on Taime-riik; aga kiwid, muld, metallid, ſoolad j. m. on Kiwi-riik. Kõik need kolm looduſe riiki jagunewad igaüks jälle weikemateks jagudeks ja jaokesteks.

138. Õpi

Lapſuke, mu lapſuke
Jalg ſul jõuab all,
Kõne ſuus ſul, kallike,
Silm ſul ſelgiwal . . .
Astu, ole hoolikas:
Wälja ſinu wiin . . .
Wägew Looja walmistas
Kõik mis näed ſa ſiin.
Õpi tema tööde ſeeſt
Tema armu ſa,
Õpi tema armu eeſt
Teda tänama!

J. Tamm.

139. Kes ſee oli?

Nägin poiſikeſe julge,
Terwe, priske, punapalge,
Pea tal ümmargune kui kuul;

Jalgupidi oksal kiigub,
Kõrgel õhust kõwast' kõigub,
Teda raputab kange tuul.
Poisil hirmu, kartust pole
Kukkus siiski — küll on kole —
Wasta nina mul waljusti;
Ei ma siiski teinud kära:
Ma sõin poisi kohe ära,
Raha ja kondidki koguni.

140. Põldlill näälikeste seas.

Alma tegi näälikesest lillekimbu ja pani ka mõned põldlilled nende sekka. Lillekimp seisis akna peal weeklaasi sees. Willem waatas teda sagedaste hea meelega. Ükskord wõttis ta ühe põldlille kimbust wälja, nuusutas tema head lehku ja küsis Almalt: „Ütle õde, kuidas see lihtne põldlilleke nüüd nii lehkawaks on saanud?“ Alma kostis: „Põldlill oli lehkawate näälikeste seas ja nendest sai tema ka lehkawaks.“

Sellest õpime, et kes mõistlikute inimestega sõbrustab, saab ise ka mõistlikuks, aga selle wastu: kes üleannetumatega ümber käib, saab ise ka üleannetumaks.

Wanasõna: Ütle mulle, kes su sõbrad on, siis ma ütlen sulle, kes ja ise oled.

141. Minu isa.

Minu isa rahwa kännust wõsus
Seal, kus kohad waesed, wiletsad;
Loodus emakuna tööd seal tasus,
Rahwas rasket risti kandsiwad
Rahulikult põlwest põlwesse:
Tema oli lihtne — Eestlane.

Waeseks lapseks, warjuta jäi tema,
Kehwusega wõitles üksinda;
Ei ta õppind küürus kummardama,
Aga wahwalt, õige meelega
Töös ja waewas ennast wäsitas,
Oma eluteed nii puhastas.

Pärandust ta mul ei walmistanud,
Aga truilt, kindlalt, julgeste
Tööks mull' kõik, mis ial tarwis annud;
Karastas mu waimu rohkeste,
Nii et lapsepõlwe aastates
Ma ei jäänud araks puuduses.

Aastad läksiwad, ta hauas magab,
Mindki ootab haud niisammuti;
Läbi kahjude, mis elu jagab,
Meie auu jäi alles ometi.
Jalgi ei halbilt taha ma
Oma talusugu laimamata.

Schelleri järele.

142. Isamaa.

Kes oma isa ja ema austab, see austab ja peab kalliks ka oma isamaad ja emakeelt. Isamaal oleme meie ja meie wanemad sündinud ja üles kaswanud; isamaast saame ikka omale leiba ja katet. Isamaa on juba lapsepõlwest meile tuttaw oma põldude, metsade ja heinamaadega. Isamaal kuuleme meie emakeelt, mis palju iluſamalt meie kõrwu kostab, kui ükski teine keel. Emakeel on meile juba sest ajast armsaks saanud, kui ema meie kätki juures kiigulaulu laulis. Wõeraid keeli õppida on kasulik ja hea, aga emakeelt kuuleme rõõmuga, sest ta soojendab ja sulatab südame. Isamaal on armas elada, isamaal tahame ka surra. Laulik L. Koidula ütleb omas laulus: „Su rüppe heidan unele, Mu püha isamaa! Su linnud und mul laulawad, Mu põrmust lilled õitsewad, Mu isamaa!“ — Meie Eesti isamaad kaitseb suur ja Wägew Weneriigi Keiser. Tema elab suures Peterburi linnas ja walitseb armulikult meie üle.

143. Keisri laul.

Jumal, Keisrit kaitse Sa!
Wägewus, Suurus,
Walitse auu ja wäega meid!
Taltsuta waenlaseid;
Keiser usklik, kuulus.
Jumal, Keisrit kaitse Sa!

(Ü. p. J. Tamm, J. Liiw ja J. E.)

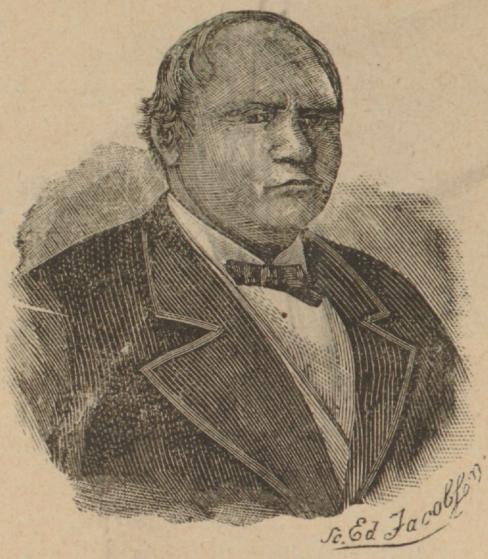

J. W. Jannsen.

144. Mu isamaa mu õnn ja rõõm.

Mu isamaa mu õnn ja rõõm,
Kui kaunis oled sa!
Ei leia mina iial teal
See suure laia ilma peal,
Mis mul nii armas oleks ka,
Kui sa, mu isamaa.

Sa oled mind ju sünnitand
Ja üles kaswatand;
Sind tänan mina alati
Ja jään sull' truuks surmani;
Mul kõige armsam oled sa,
Mu kallis isamaa!

Su üle Jumal walwagu,
Mu kallis isamaa!
Ta olgu sinu kaitseja
Ja wõtku rohkest' õnnista,
Mis iial ette wõtad sa,
Mu kallis isamaa!

145. Isamaa laul.

(Wiisil: Kuldse koidu kiiretel.)

Kus on kõige ilma peal
Ilusam kui isamaal?
Kuule kuidas kostab weel
Emakeel!
Lahkelt hüüdwad laulu hääled,
Kõlawad ka kandle keeled.
Süda, rinnas rõõmusta,
Kaswab, kosub kodumaa!

Jah, mu kallis isamaa,
Sulle hüüan rõõmuga:
Õitse õnnes iluga,
Eestimaa!
Waewa, walu tundsid ilmas,
Nüüdki pisarad sull silmas;
Tänu taewa Isale,
Päike paistab uueste!

146. Wanemuine.

Eestirahwa muinasjutt räägib, et enne wanast elanud Kaljuwallas üks halli juukstega ja pika halli habemega taewalik wanamees. Tema nimi olnud Wanemuine. Aga tema süda olnud alati noor ja rõõmus. Laul ja kandlemäng olnud tema kõige armsam töö. Tema laulnud ja mänginud iseenesele ja taewa Jsale rõõmuks, ja õpetanud ka seda kõigile teistele. Tema läbi ollagi laul ja mäng maailma tulnud, sellepärast ütles wanarahwas, et Wanemuine olla laulujumal.

Ükskord kutsutud kõik loomad, kel elu ja hing sees, Taara tammikusse kokku laulu õppima. Laulujumal, Wanemuine, hakkas neid õpetama. Ta silitas oma juukseid ja habeme siledaks, wõttis kandle kätte, köhatas heale puhtaks ja hakkas laulma ning mängima. Kõik kuulasiwad tähelepannes ja laul tungis kõikide südamesse. Linnud, loomad, puud, tuul ja wesi, kõik õppisiwad siis omal kombel laulma. Kala, waesekene pistnud küll ka silmad weest wälja, aga unustanud kõrwad wette; näinud küll Wanemuise suu liikumist, aga laulu ei ole kuulnud. Sellepärast liigutawad kalad praegugi küll suud, aga healt ei tee nemad mitte. Ükši inimene õppis kõige ilusamad healed, selle pärast on ka inimese laul kõige armsam ja tungib südame põhja. Laulik ütleb:

Ma laulan mättal, mäe peal
Ja õhtu hilja õues,
Ja Wanemuise kandle heal
See põksutab mul põues.

147. Jagamise tabel eht üks ühe jees.

Selgeks õppida.

1 on	1 jees	1 kord	4 on	4 jees	1 kord	7 on	7 jees	1 kord
1 „	2 „	2 „	4 „	8 „	2 „	7 „	14 „	2 „
1 „	3 „	3 „	4 „	12 „	3 „	7 „	21 „	3 „
1 „	4 „	4 „	4 „	16 „	4 „	7 „	28 „	4 „
1 „	5 „	5 „	4 „	20 „	5 „	7 „	35 „	5 „
1 „	6 „	6 „	4 „	24 „	6 „	7 „	42 „	6 „
1 „	7 „	7 „	4 „	28 „	7 „	7 „	49 „	7 „
1 „	8 „	8 „	4 „	32 „	8 „	7 „	56 „	8 „
1 „	9 „	9 „	4 „	36 „	9 „	7 „	63 „	9 „
1 „	10 „	10 „	4 „	40 „	10 „	7 „	70 „	10 „
2 „	2 „	1 „	5 „	5 „	1 „	8 „	8 „	1 „
2 „	4 „	2 „	5 „	10 „	2 „	8 „	16 „	2 „
2 „	6 „	3 „	5 „	15 „	3 „	8 „	24 „	3 „
2 „	8 „	4 „	5 „	20 „	4 „	8 „	32 „	4 „
2 „	10 „	5 „	5 „	25 „	5 „	8 „	40 „	5 „
2 „	12 „	6 „	5 „	30 „	6 „	8 „	48 „	6 „
2 „	14 „	7 „	5 „	35 „	7 „	8 „	56 „	7 „
2 „	16 „	8 „	5 „	40 „	8 „	8 „	64 „	8 „
2 „	18 „	9 „	5 „	45 „	9 „	8 „	72 „	9 „
2 „	20 „	10 „	5 „	50 „	10 „	8 „	80 „	10 „
3 „	3 „	1 „	6 „	6 „	1 „	9 „	9 „	1 „
3 „	6 „	2 „	6 „	12 „	2 „	9 „	18 „	2 „
3 „	9 „	3 „	6 „	18 „	3 „	9 „	27 „	3 „
3 „	12 „	4 „	6 „	24 „	4 „	9 „	36 „	4 „
3 „	15 „	5 „	6 „	30 „	5 „	9 „	45 „	5 „
3 „	18 „	6 „	6 „	36 „	6 „	9 „	54 „	6 „
3 „	21 „	7 „	6 „	42 „	7 „	9 „	63 „	7 „
3 „	24 „	8 „	6 „	48 „	8 „	9 „	72 „	8 „
3 „	27 „	9 „	6 „	54 „	9 „	9 „	81 „	9 „
3 „	30 „	10 „	6 „	60 „	10 „	9 „	90 „	10 „
10 „	10 „	1 „	10 „	40 „	4 „	10 „	70 „	7 „
10 „	20 „	2 „	10 „	50 „	5 „	10 „	80 „	8 „
10 „	30 „	3 „	10 „	60 „	6 „	10 „	90 „	9 „

10 on 100 jees 10 kord

148. Mõistatus.

Isa wõttis weikese Willemi sülle ja ütles: „Willem, pane nüüd tähele, ma räägin sulle ühe ilusa mõistatuse. Katsu, kas sa saad temast jagu!"

„Noh, räägi aga!" ütles poeg, „küll ma ta ära mõistan!"

Isa hakkas rääkima.

„Ma seisin ühe maantee ääres ja nägin ühe uhke hobuse wankriga tulema.

Wankris olid wana-isa, wana-ema, poeg ja poja naene, ning mitu suuremat ja wähemat last. Üks laps oli ka just sinu suurune. Sõitsid minust mööda kui tuul. Tee läks alt orust läbi. Ma nägin kudas wana-isa wankrilt ära kadus. Teised wastasid aga korra tagasi, hobu ruttas aga ikka edasi. Siis kadus wana-ema wankrilt, siis ema ühe lapsega. Aga sõitjad ei peatanud sellegi pärast, waid — ikka edasi! Wiimaks kadus isa, siis lapsed, järestikku, — üks ainus nähti weel edasi sõitma. Kui hobune orust läbi läks mäele, nägin ma selgeste, et ühtegi sõitjad enam wankris ei olnud. Hobune aga ruttas ikka edasi.

Noh, mõista nüüd ära, mis see on?"

Weike Willem mõtles ja mõtles, wangutas wiimaks pead ja ütles: „Ei, isa, selleşt mõistatuseşt ei saa ma mitte jagu; ütle parem ise ära, mis see on!"

„Olgu peale," wastas isa.

„Waata, poeg, see hobune on *aeg*. Päewad, nädalad, kuud ja aastad — need lendawad ikka edasi. Maantee ja org on *maailm*, aga sõitjad oleme *meie ise*. Üksteise järele kaome kõik ära, aeg

ruttab aga ikka edasi. Mõtle poeg, aegsaste selle kiire sõidu peale ja ole hea laps! Seda ei tea meie keegi, millal sellelt elu wankrilt maha kukume. Kui meie aga elus head oleme teinud, siis kukume meie pehme mulla sisse, kus hea on hingata, aga muidu kukume wastu kiwa ja kändusi.

J. Kunder, Lasteraamat.

149. Seismist ei ole.

Aeg ja aastad lähwad kiirel sammul,
Kuud ja päewad ühes ruttawad;
Minu mängutunnid nende kannul
Tuule tiiwul ära tõttawad;
Minu lapsepõli, rõõmu päewad
Lendes minewiku merde läewad.

Tagasi ei nendest keegi tule
Mind, kui wana sõbra, waatama;
Endist lõbu ei mul enam ole,
Lapsena kord lustil mängida;
Mitu sõbra jumalaga jätan,
Leinades neid mulla alla matan.

Tõtke aastad! See on Looja seadus,
Seismist looduses ei olegi;
Siiski taewa Isa arm ja headus
Jääb mul liikumata alati.
Kui üks aasta mindki wõtab kaasa,
Siis mul rõõmuriigis kõik on tasa!

150. Wihkude jutlus.

Palaw lõikuse päew oli mööda läinud. Suine öö oli ilus ja põldude peal walitses pühalik waiksus. Kuldsed tähed hiilgasiwad kõrgel sinises taewa ruumis. Rukki wihud oliwad põldudel maas. Üks wihk tõusis püsti ja hüüdis üle kõige wälja: „Pidagem Issan-

dale, oma Jumalale, lõikuse tänupüha siin waikses õõrahus!" — Kõik teised wihud tõusiwad ka püsti. Lõokesed ja rukkirääkud, kes kõrres uinusiwad, kuulsiwad nende kahinat ja ärkasiwad üles.

Esimene wihk.

Esimene wihk algas jutlust ja hüüdis: „Toogem Issandale kiitust ja auu! Tänage Issandat, sest tema on hea ja tema heldus kestab igaweste. Tema laseb oma päikese tõusta kurjade ja heade üle. Tema laseb wihma sadada õigete ja ülekohtuste peale. Kõikide silmad lootwad tema peale ja tema annab neile nende rooga omal ajal. Aasta tuhanded on läbi maailma läinud ja igal aastal lõigati wilja ja walmistati toidust. Issand katab weelgi oma laua ja täidab miljonite kõhud. Tema heldus on igal hommikul uus. Toogem Issandale kiitust ja auu!"

Lõokeste koor tõusis kõrgele ja hakkas tänulaulu laulma.

Teine wihk.

Teine wihk jutustas: „Kõik õnnistus tuleb Jumala käest! Põllumees teeb tööd hoolega ja näeb waewa, ta künnab põldu ja külwab seemet põllule; aga sigidus tuleb Issanda käest. Külwi ja lõikuse aja wahel on palju külmi öösi ja palawaid suwe päiwi. Inimesi käsi ei wõi wihmapilwesi ligi tuua, ega ka rahet kõrwale pöörata. Issand kaitseb seemne iwa mulla põues, ta kaitseb haljendawa orakspõllu ja walmiwad wiljapead. Ärge kartke mitte! Tema on meiega. Kõik õnnistus tuleb Jumala käest!"

Kolmas wihk.

Kolmas wihk wõttis sõna ja ütles: „Kes silmaweega külwawad, peawad rõõmuga lõikama! Raske südamega läks üks poeg wälja külwama. Tema isa oli äraſurnud, waene, mahajäetud ema nuttis kodu. Waljud wõlanõudjad oliwad aida tühjaks teinud. Üks halastaja naaber laenas temale wiljaseemne; aga siisgi langesiwad silmapisarad seemnega ühes mulla sisse. Nüüd ta lõikab rõõmuga ja sajakordselt, sest Issand on tema lõikuse õnnistanud. Kes silmaweega külwawad peawad rõõmuga lõikama, nemad lähewad ja kannawad head seemet nuttes; ja tulewad, ja kannawad rõõmuga omad wihud!“

Neljas wihk.

Selle peale rääkis neljas wihk edasi: „Ärge unustage mitte ära head teha ja teistele jagada, sest niisugune ohwer on Jumala meelepäraſt! Oh, et wõiksime seda hüüda rikaste majadesse, kes nüüd omad aidad ja kirstud täis täidawad! Oh, et wõiksime seda hüüda selle halastamata mehe wastu, kes eila waese peanoppija omalt põllult minema kihutas! — Keda Issand on õnnistanud, see peab ka oma helde käe lahti tegema, et ta oleks nagu lahke Poas, kes waga Rutti peale halastas. Ärge unustage mitte ära head teha ja teistele jagada!“ — Nüüd hüüdsiwad rukkirääkgid nii waljuste külasse, nagu tahaksiwad nad magajaid ülesäratada.

Wiies wihk.

Wiies wihk lõpetas jutluse nõnda: „Mis inimene iial külwab, seda tema ka lõikab! Kes kasinaste

külwab, peab ka kasinaste lõikama; ja kes õnnistuses külwab, see lõikab ka õnnistuses. Arge pange imeks, et umbrohi nisu seas kaswab! Olekste teie ometi seemet puhastanud, enne kui külwama läksite! — Kes umbrohtu külwab, see waewa lõikab. Kes oma liha peale külwab, see lõikab lihast hukatust, aga kes Waimu peale külwab, see lõikab Waimust igawest elu. Mis inimene iial külwab, seda tema ka lõikab!"

Ja kõik wihud ümberkaudu kummardasiwad endid maani maha ja ütlesiwad: „Aamen! Aamen!"

151. Kiituse laul.

Jumalat kiitke,
Ja suureks tõstke!
Küll see on kaunis Jumalale laulda,
Hea on see kiitus ja ka armas kuulda!
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

Taewa all tema
Wõib pilwed saata,
Ta annab wihma, millal tahab, maale,
Et wili kaunis kaswab põllu peale.
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

Tänage teda,
Kes meie Looja;
Sest eluhallikas keeb temast üles,
Kõik armuannid saame tema sülest.
Jumalat kiitke, Jumalat kiitke!

Jakob Eduard
Ohmann

II

J. Hoffmann

84393

Hind kop.